

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2021

Markéta Čermáková

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**Vývoj regionální literatury a její využití ve vzdělávání
(Regionální literatura města Přelouče)**

Bakalářská práce

Autor: Markéta Čermáková
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání
Český jazyk se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Markéta Čermáková
Studium:	P18P0241
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Vývoj regionální literatury a její využití ve vzdělávání (Regionální literatura města Přelouče)
Název bakalářské práce AJ:	Development of Regional Literature and It's Use in Education (Regional Literature of Přelouč)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat regionální literaturou a jejím využitím ve škole. Teoretická část bude posuzovat regionální literaturu z různých úhlů pohledu. Dále se zaměří na konkrétní oblast České republiky, touto lokalitou bude Přelouč. Tam se bude zabývat spisovateli, kteří jsou spojováni s Přeloučí, v neposlední řadě bude pozorovat přeloučské pověsti a autory, jež je sepsali. V praktické části bude proveden průzkum znalostí obyvatel Přelouče o přeloučské regionální literatuře.

- **URBANOVÁ, Svatava.** *Region bez hranic*. v Olomouci: Votobia, 2001, 96 s. ISBN 80-7196-469-8.
- **HUBEROVÁ, Marie.** *Regionální literatura ve veřejných knihovnách*. vyd. Brno: Státní vědecká knihovna, 1986, 49 s.
- *Slovník literární teorie*. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán VLAŠÍN. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel 1984.
- **MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol.** *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. 669 s. ISBN 80-7185-669-X.
- **PEŠTA, Matěj.** *Slavní přeloučští rodáci a obyvatelé (od středověku do konce 19. století)*. 1. vyd. Přelouč: Kulturní a informační centrum města Přelouče, 2019. 12 s. ISBN 978-80-270-5901-0.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Oponent: Mgr. Jan Bílek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 21.11.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PaedDr. Aleně Zachové, CSc. za odborné vedení bakalářské práce, její cenné rady a čas, který mi věnovala. Také bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu po celou dobu studia.

Anotace

ČERMÁKOVÁ, Markéta. *Vývoj regionální literatury a její využití ve vzdělávání (Regionální literatura města Přelouče)* [Bakalářská práce.] Hradec Králové. Pedagogická fakulta Hradec Králové, 2021, 85 s.

Bakalářská práce se bude zabývat regionální literaturou a jejím využitím ve škole. Teoretická část bude pozorovat regionální literaturou z různých úhlů pohledu. Dále se zaměří na konkrétní oblast České republiky, touto lokalitou bude Přelouč. Tam se bude zabývat spisovateli, kteří jsou spojováni s Přeloučí, v neposlední řadě, bude pozorovat přeloučské pověsti a autory, jež je sepsali. V praktické části bude proveden průzkum znalostí obyvatel Přelouče o přeloučské regionální literatuře.

klíčová slova: regionální literatura, region, regionální osobnost, regionalismus, regionalizace, regionální literatura ve vyučování, Tůma Přeloučský, Jindřich Vojtěch Flos, Ladislav Quise, František Flos, Jan Vincenc Diviš, Jan Alois Sudiprav Rettig, Magdalena Dobromila Rettigová

Annotation

ČERMÁKOVÁ, Markéta. *Development of Regional Literature and It's Use in Education (Regional Literature of Přebouč)* [Bakalářská práce.] Hradec Králové. Faculty of Education Hradec Králové, 2021, 85 pp.

The Bachelor thesis will look at regional literature and its use in education. The theoretical part will observe regional literature from different points of view. It will also focus on a specific area of the Czech Republic, this location will be Přebouč. There, it will deal with writers associated with the Přebouč, not least of all, observing the legends and authors who wrote them. In the practical part there will be a survey of the knowledge of the inhabitants of Přebouč about the regional literature.

keywords: regional literature, region, regional personality, regionalism, regionalisation, regional literature in teaching, Tůma Přeboučský, Jindřich Vojtěch Flos, Ladislav Quise, František Flos, Jan Vincenc Diviš, Jan Alois Sudiprav Rettig, Magdalena Dobromila Rettigová

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1. ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.1. Region	12
1.2. Regionální osobnost	13
1.3. Regionalismus	14
1.4. Regionalizace	15
2. REGIONÁLNÍ LITERATURA	16
2.1. Regionální literatura a její vývoj	16
2.2. Regionální literatura ve vyučování	18
2.3. Typy regionálních dokumentů	20
3. PŘELOUČ	23
3.1. Geografie města a základní informace	23
3.2. Historie	24
3.3. „Přeloučská“ literatura	29
3.3.1. Literatura o Přelouči	29
3.3.2. Literatura vydaná v Přelouči	30
3.3.3. Přeloučští autoři	31
3.3.3.1. Dobrodružný román	31
3.3.3.2. Humoreska	32
3.3.3.3. Povídka	32
3.4. Vybraní autoři	33
3.4.1. Narodili se v Přelouči	33
3.4.1.1. Tůma Přeloučský	33
3.4.1.2. František Flos	34
3.4.1.3. Jindřich Vojtěch Flos	35
3.4.2. Působili v Přelouči	36
3.4.2.1. Jan Alois Sudiprav Rettig	36
3.4.2.2. Magdalena Dobromila Rettigová	37
3.4.2.3. Ladislav Quis	39
3.4.2.4. Jan Vincenc Diviš	40
3.4.3. Autoři „přeloučských“ pověstí	42
3.4.3.1. Primus Sobotka	42
3.4.3.2. František K. Rosůlek	44
PRAKTICKÁ ČÁST	46
4. VÝCHODISKA	46

4.1.	Sběr dat	47
4.2.	Náš dotazník	47
4.3.	Předvýzkum	48
5.	ANALÝZA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	49
5.1.	První sekce dotazníku	49
5.1.1.	Pohlaví respondentů	49
5.1.2.	Věková struktura respondentů	50
5.1.3.	Místo bydliště dotazovaných	51
5.1.4.	Místo zaměstnání/místo školní docházky respondentů	52
5.2.	Druhá sekce dotazníku	53
5.2.1.	Otázka č. 1 – Kdo je regionální autor?	53
5.2.2.	Otázka č. 2 – Co je region?	54
5.2.3.	Otázka č. 3 – Méněcenná literatura či nikoli	55
5.2.4.	Otázka č. 4 – Zájem o regionální literaturu	57
5.3.	Třetí sekce dotazníku	58
5.3.1.	Otázka č. 1 – Znáte přeloučské autory?	58
5.3.2.	Otázka č. 2 – Setkání s autorem.	60
5.3.3.	Otázka č. 3 – Regionální literatura ve škole?	61
5.3.4.	Otázka č. 4 – Přeloučský rošt	62
5.3.5.	Otázka č. 5 – Přeloučské pověsti.	63
5.3.6.	Otázka č. 6 – Kdo psal přeloučské pověsti?	64
5.3.7.	Otázka č. 7 – Dětský autor.	65
5.3.8.	Otázka č. 8 – Víte, kdo to byl Ladislav Quis?	66
5.3.9.	Otázka č. 9 – Chcete vědět, jak to dopadlo?	68
	ZÁVĚR	69
	PRAMENY	70
	LITERATURA	71
	INTERNETOVÉ ZDROJE	75
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	78
	PŘÍLOHY	80

Úvod

Po dlouhá léta byla Přelouč známá hlavně jako „město hloupých lidí“, tuto přezdívku si vysloužila svými kousky, kterými se zabývají nejen autoři pověstí (např. Jan a Tomáš Linhartovi nebo Primus Sobotka), ale i přeloučský rodák a historik Matěj Pešta.

Město Přelouč má dlouhou a velice bohatou historii. Z malé osady se stalo město, kterým prošlo mnoho osobností české umělecké scény. Své kořeny zde nacházejí malíři (Miroslav Brotánek, František Bruner-Dvořák, František Emler a Vladimír Jiránek), hudebníci (Miloslav Bervíd nebo Bohuslav Jelínek), fotografové (např. Rudolf Bruner-Dvořák), sochaři (např. Jiří Novák), ale i lidé vědecky číní, jako například chemici (např. Stanislav Brebera) nebo lékaři (Otakar Bleha a Jiří Diviš). Přelouč se může pochlubit i významnými pedagogy – jsou jimi např. Alois Balán, Josef Ledr nebo Alfréd Eisner. V tomto městě najdeme základ rodiny Filipovských, František Filipovský starší (1845–1919) se zde sice nenarodil, ale prožil zde část svého života a nakonec zde i zemřel, jeho syn František Filipovský mladší (1907–1999) úspěšný herec a dabér se v Přelouči narodil a po celý život se sem rád vracel. Na jeho počest se zde koná každoroční předávání Cen Františka Filipovského za dabing.

V Přelouči se neuděluje jen Cena Františka Filipovského, ale zároveň se zde každoročně předává cena Osobnosti města Přelouče. Toto ocenění je udělováno zpravidla kulturně nebo vědecky, potažmo sportovně činným občanům města. Samostatnou položku tvoří lidé, kteří se podíleli na záchraně lidských životů. Na oficiálních stránkách města Přelouče se můžeme dočíst, že součástí ocenění je „*pamětní list, upomínkové dílo se znakem města a peněžní dar ve výši 10 000 korun*“ (PŘELOUČ 2).

V naší práci se zabýváme nejen obecným tématem regionální literatury, vysvětlením jejího pojmu a jejím použitím ve vyučovacích hodinách. Vysvětlujeme zde základní pojmy regionální vědy, které jsou stále nejasné a ještě pořád se definují. V poslední části práce se zaměřujeme na konkrétní „přeloučskou“ literaturu, na autory a knihy, které zde vznikaly nebo jsou nějakým způsobem spojené s městem Přelouč. Podíváme se na pověsti s městem spojené a na autory těchto pověstí.

Cílem bakalářské práce je vymezení regionální literatury jako specifické formy literární tvorby a zmapování regionálních autorů v Přelouči. Naším dalším cílem je vyložení historie tohoto města a popisu lokality.

Práci členíme na dvě části, na teoretickou a praktickou. Teoretickou část rozdělujeme na tři kapitoly, přičemž v první kapitole se zabýváme obecnými pojmy spojených s naším tématem – region, regionální osobnost, regionalismus a regionalizace. V druhé kapitole přistupujeme k samotnému problému regionální literatury – vysvětlujeme pojem regionální literatura, zabýváme se jejím použitím ve vyučovacích hodinách, vysvětlujeme vývoj regionální literatury a uvádíme typy dokumentů patřících do tohoto okruhu umění. V poslední kapitole se zaměřujeme na konkrétní oblast České republiky, kterým jsme si zvolili město Přelouč, na její lokalitu, historii a přeloučskou literaturu.

Praktickou část pojmáme jako výzkum znalosti místní literatury nejen přeloučskými obyvateli, ale i obyvateli Pardubického kraje. Následně výsledky šetření analyzujeme a zjišťujeme, jestli se znalost regionálních autorů Přelouče dostal za hranice tohoto města, nebo jestli se povědomí o těchto autorech vytratilo i z mysli obyvatel města.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Základní pojmy

Cílem této kapitoly je seznámení se základními pojmy, se kterými budu dále pracovat. Pochopení jednotlivých pojmů je stavebním kamenem celé práce. V první kapitole vysvětlíme pojetí regionu, regionálního spisovatele, regionalismu a regionální literatury.

1.1. Region

Označení region pochází z latinského *regio*, což znamená kraj, krajina, země nebo končina (KÁBRT, 2016, s. 434), tento latinský název byl odvozen od slova *regere* ve významu řídit, vést, ovládat (KÁBRT, 2016, s. 435).

Pojem se řadí k tzv. fuzzy pojmům, což znamená, že se jedná o pojem mlhavý, který nemá jednoznačný význam. Mlhavé termíny nás provázejí v běžném životě – je to např. slovo cesta – toto slovo si můžeme vyložit jako pracovní cestu někam nebo přímo cestu, po které chodíme.

O regionu můžeme mluvit jako o ohraničené oblasti, která se v určitém směru odlišuje od okolního prostředí (MARTINEK, 2007, s. 11). Obecně lze říct, že region je území, které je vnitřní strukturou spojené do jednoho celku. Tyto vnitřní struktury obsahují různé hospodářské, společenské a kulturní vztahy, na tvorbě těchto konstrukcí se podílí nejen přírodní podmínky, ale i historie dané oblasti. Marie Huberová (1992, s. 8) podle těchto kritérií rozděluje regiony na dva typy:

1. regiony přirozené – vznikly přirozenou cestou,
2. regiony administrativní – vznikly pro potřebu administrativy při dělení státního území.

Toto dělení ukazuje rozdíl mezi přirozeně vytvořeným územím, kdy se spojili mluvčí stejného jazyka a obyvatelé se stejnými zvyky v jeden svazek a území, které vzniklo v podstatě byrokratickou cestou. Ve druhém případě šlo o umělé rozdělení území na jednotlivé díly.

Regiony se odlišují nejen stylem oblékání (v minulých časech více patrné – např. moravské kroje), ale i mluvou. Rozdíl mezi jednotlivými nářečími označují tzv. izoglosy – linie, která na mapě vymezuje území, kde se vyskytuje určitý jazykový jev. Na rozlišení nářečí má vliv několik faktorů. Jsou to přírodní překážky – tento faktor není na našem území obvyklý, jedná se o rozdělení oblasti pomocí hor, lesů, bažin, pustin atd. Dalším faktorem je historická hranice. Ta souvisí s feudálním uspořádáním v Českých zemích. Nově vzniklý feudální systém překryl již existující uspořádání. Stávalo se, že nářeční území bylo menší nebo větší než nově vzniklý celek. Sociálně ekonomické faktory byly v některých oblastech velmi obvyklé. Můžeme je sledovat převážně v bohatých oblastech, kde se starousedlíci bránili příchodu nových obyvatel a tím zabraňovali mísení nářečí. Kolonizace neboli osidlování území novými přistěhovalci, kteří si přinášejí svůj vlastní jazyk a integrují ho do již existujícího nářečí. Posledním faktorem je migrace, kdy se lidé stěhují např. za prací – příklad takového procesu je doložitelný v době založení manufaktur na našem území. V té době docházelo k masivní migraci z venkova do měst (HOLUB, 2007, s. 71–74).

Chápání regionu se od nepaměti vyvíjelo. Tento vývoj lze shrnout do tří fází (CHROMÝ, 2009). První přístup označujeme jako „tradiční“. Ten se používá v populárně naučné literatuře (např. průvodce, cestopisy) na přelomu 19. a 20. století. Region je zde považován za přirozené území, kde kultura a příroda tvoří nedělitelný celek vypovídající o specifikách života lidí daného regionu. Druhý způsob převládal v 50. letech 20. století. Zájem vědy se posunul od vztahu místa a člověka ke vztahu člověka a sociální procesy (ve většině případů ekonomické povahy). Poslední způsob se rozvíjel v 80. letech 20. století a spojuje oba předchozí přístupy. Region je zde považován za historický fakt, který je utvářen nejen sociálními vztahy mezi obyvateli, ale i vztahem mezi člověkem a místem.

1.2. Regionální osobnost

S pojmem regionální osobnost se pojí pojem regionální identita. Tato identita je způsob, kterým se jedinec vyčleňuje od ostatních členů společnosti. Tudíž obyvatel specifického kraje se odlišuje od obyvatel kraje jiného – mohou se zde vyskytovat odlišné prvky

v chování a uvažování u sledovaných skupin. V jiných případech může docházet k jejich prolínání (CHROMÝ, 2003, s. 167).

Regionální osobnost je pojem, který označuje jakoukoli umělecky činnou osobu v daném regionu. Takovou osobností může být sochař, malíř, architekt, hudebník, novinář nebo spisovatel. Regionální spisovatel je osoba, která je svou literární činností spjatá s daným regionem. V obecné rovině je to osoba, jež se v regionu narodila, působila nebo zde zemřela.

Regionální osobností se může stát také člověk, jenž není činný v uměleckém slova smyslu, ale zasadil se o rozkvět města v jiném oboru, můžeme sem zařadit vědecké pracovníky v oblasti medicíny, architektury, chemie, techniky atd. Další skupinou lidí, kteří se mohou stát regionální osobností, jsou lidé, jež sice nejsou ani vědecky ani umělecky činní, ale např. se přičinili při záchraně lidských životů.

1.3. Regionalismus

Slovník literární teorie popisuje regionalismus jako hnutí, které usiluje o zdůraznění určité oblasti v rámci celku. Této oblasti je přisuzována snaha osamostatnit se od okolí, ať již v oblasti ekonomické nebo etnické, potažmo i kulturní. Naopak Jiří Hek (1995) ve svém příspěvku do sborníku *Literatura a region* uvádí, že regionalismus není jen hnutí, které se snaží osamostatnit a prosazovat region nad úroveň státu. Jde zároveň o vyjádření vědomí, že jedinec patří do regionu a toto zařazení není v protikladu se zájmy celku.

Přesnou definici pojmu zatím česká literární věda postrádá. Tato nepřesnost přináší do českého umění negativní důsledky, které formuloval Jiří Krystýnek. Jako jeden z problémů nastiňuje lokální patriotismus. Ten vede k dojmu, že regionální literatura je literaturou okrajovou a tudíž méněcennou. Snižování kritérií, podle nichž posuzujeme kvalitu literární tvorby je dalším negativním důsledkem s ohledem na regionalismus (KRYSTÝNEK, 1962, 15–29).

Regionalismus vzniká v přímé úměrnosti s uvědoměním si odlišnosti daného území od jeho celku. Velký rozmach takého poznání můžeme sledovat na přelomu 19. a 20. století, kde také literární vědci datují počátek regionalismu v české literatuře. Pokud se ale podíváme na starší česká díla, zjistíme, že se prvky regionalismu objevují

již předtím. Tyto díla jsou důkazem toho, že literatura celonárodního významu nevznikala jen v Praze, ale i mimo ni (HEK, 1995, s. 12). Mezi taková díla můžeme řadit kroniky měst nebo klášterů, některé svým významem pronikaly do dějin celého státu, jako příklad můžeme jmenovat Kutnou Horu a zde žijícího spisovatele Mikuláše Dačického z Heslova. Tento kutnohorský měšťan patřil mezi kronikáře českého stavovského povstání a dalších šesti let po jeho skončení (polovina 17. století). Vše sepsal ve svých *Pamětech*, kde popisuje nejen události, jež se staly v Kutné Hoře, zároveň informuje o dění z jiných měst Českých zemí (např. Praha, Hradec Králové) (MIKULEC, 1996, s. 9).

1.4. Regionalizace

Sociální encyklopedie definuje regionalizaci jako proces rozdělení celku na menší území podle různých kritérií. Taková změna chápání státu a jeho členění vyžaduje reformu politického systému (FIALOVÁ, 2018). Petr Chalupa s politickou reformou ve smyslu proměny společenského chápání uspořádání regionu nepočítá. Petr Chalupa ve své knize *Rajonizace na základě hodnocení závislosti přírodních a socioekonomických faktorů životního prostředí* (1992) uvádí jména jako je Ludovít Mičian nebo Koloman Ivanička, které spojuje s pojetím regionalizace. Oba pánové hledají tzv. regionalizační kritérium, podle kterého se určuje spojitost mezi jednotlivými oblastmi regionu (CHALUPA, 1992, s. 12).

Pojem regionalizace je spojen s politikou celku (stát). Jedná se o rozdělení oblasti pro účely státní správy (URBANOVÁ, 2001, s. 15). V tom případě nemusí dojít k proměně politického systému, jak říká Fialová, ale pouze k upravení byrokratického chápání státu jako celku. Rozčlankování celého území vede k lepší správě (chápáno jako správa „shora“), potažmo samosprávě jednotlivých dílků.

2. Regionální literatura

Ve druhé kapitole se budeme zabývat pojmem regionální literatura, jejím vývojem a jejím místem v hodinách českého jazyka a literatury. Následně se podíváme na typy regionálních dokumentů, jež jsou ve většině případů uloženy v regionálních knihovnách.

2.1. Regionální literatura a její vývoj

Pojetí regionální literatury můžeme chápat dvojím způsobem, jednak je to literatura folklórní, která se soustředí na rozvoj daného regionu, ale nijak zvlášť neovlivňuje literární život celku. Druhý způsob chápání ji označuje jako literaturu regionalistickou, jež přispívá k poznání současnosti a zároveň k poznání daného regionu (ZACHOVÁ, 2007, s. 91).

Regionální literaturou můžeme nazvat díla, která jsou nějakým způsobem ovlivněna daným regionem. V takovém literárním díle se odráží například sociální, kulturní nebo jazykové zvláštnosti kraje (HUBEROVÁ, 1992, s. 8). Jako příklad můžeme použít divadelní hru bratří Mrštíků *Maryša*. Jedná se o drama, ve kterém se region odráží, jak po vizuální stránce (použití krojů), tak po stránce akustické (použití dialektu, který je spojením brněnského, hanáckého a slováckého nářečí).

Dalším příkladem mohou být knihy Zdeňka Galušky *Slovácko sa sídí* a *Slovácko sa nesídí*. I zde sledujeme jak vizuální, tak akustickou autenticitu se sledovaným krajem (zde je to region Slovácka – oblast zahrnuje Zlínsko, Hradištsko, Hodonínsko a Břeclavsko). Autenticita je v tomto případě podmíněna Galuškovým dětstvím a později celým životem stráveným právě na území Slovácka.

Regionální literaturu můžeme rozdělit na dva druhy (HUBEROVÁ, 1992, s. 8):

1. literatura o regionu – různé články ve sbornících, v periodikách, ale i knižní publikace, mapy a kroniky,
2. literatura regionálních autorů – literatura autorů spjatých s daným regionem (viz podkapitola *Regionální osobnost*).

Regionální literaturu můžeme nazvat jako literaturu periferní, která stojí mimo kulturní centrum (v našem případě Praha). Rozdíl mezi periferií a centrem bývala z pohledu literatury nejen lokalita, ale i kvalita díla. Stereotypizace periferie pochází z dob, kdy bylo v Českých zemích jedno divadlo a jedna univerzita, obě instituce se nacházely v Praze. Člověk žijící na vesnici byl takřka odříznut od kulturního života. Ten se omezoval na občasné návštěvy hlavního města. Kulturní centrum mělo pozlátko kvalitních uměleckých děl a člověk žijící v Praze měl bohatý kulturní život. V současné době je rozdíl mezi periferií a kulturním centrem smazán. Když se ale na problematiku, co je považováno za regionální, podíváme z pohledu lokality vzniku díla, můžeme pražskou literární tvorbu považovat za tvorbu regionální, protože i Praha je (i jako kulturní centrum) považována za regionální útvar. Josef Hrbák (1961) rozděluje literaturu 60. let na literaturu celonárodního významu a literaturu pouze místního významu.

V současné době můžeme říci, že odpověď na otázku, co je a co není regionální literatura, zní: „*regionální literatura jsou taková díla, v nichž je patrná podmíněnost vztahu autora k místu*“ (SLOVNÍK LITERÁRNÍ TEORIE, 1984, s. 312). Tento vztah určujeme pomocí hledisek, které dělíme do tří kategorií (HUBEROVÁ, 1992, s. 8):

1. obsahové hledisko – díla, která se regionem zabývají buď z části, nebo celý svým obsahem (např. monografie, příspěvky ve sbornících, články v periodících atd.),
2. územní hledisko – obsahuje literární díla, která byla vydána ve sledované oblasti, jedná se o různé místní tiskoviny (noviny, časopisy, ročenky, kalendáře, ale i výroční zprávy atd.),
3. autorské hledisko – díla autorů, kteří mají spojitost s regionem buď svou činností, nebo původem (původem ve všech ohledech slova – narodil se zde, žil nebo v něm jen působil).

U Marie Huberové tedy celou pozornost při posuzování regionálnosti literatury věnujeme osobnosti spisovatele nebo právě sledovaným dílem.

O dvacet let později, stejně jako Huberová, shrnuje Libor Martinek (2007, s. 116–117) hlediska určující regionální literaturu:

1. aspekt původu a dětství – literární díla autorů, kteří se v regionu narodili, v předpokladu, že zde strávili dětství (nejdůležitější období života jednotlivce) je zřejmé, že byli ovlivněni danou oblastí a pravděpodobně se některé prvky budou objevovat v jejich dílech,
2. biografický aspekt – díla autorů, kteří se v regionu nenarodili, ale žili a tvořili v něm,
3. geograficko-tematický aspekt – literatura o regionu (monografie, sborníky, články v periodících atd.),
4. hodnotový aspekt – literatura tzv. folklórní, která vzniká pro potřeby regionu a nezasahuje do celospolečenských hodnot,
5. čtenářský aspekt – pokud je autor díla považován čtenáři za „jejich“ je regionální spisovatel, takoví autoři se cíleně zaměřuje na čtenáře v daném regionu.

Porovnáním hledisek M. Huberové a L. Martinka můžeme konstatovat, že se pohled na regionální literaturu za poslední dvě desetiletí nepatrně posunul, ačkoli stále počítá se stejnými hledisky, co se osobnosti autora týká. Nezáleží již jen na autorovi a obsahu jeho tvorby, ale také na přijetí díla čtenářem. Postavení čtenáře není rozhodující, ale podstatné (TRÁVNÍČEK, 2007 s. 413).

Od roku 2007 nesledujeme rozdíly v posuzování hledisek pro určení regionální literatury. Stále je věnována stejná pozornost autorovi, jeho dílu, ale i čtenářskému přijetí. Názor na kvalitu regionálního díla se ustálil již v 60. letech minulého století, kdy se smazala hranice mezi kulturní metropolí (Prahou) a ostatními regiony republiky. Dnes na literaturu není pohlíženo v ohledu místa vzniku, ale kvality, která nijak nesouvisí s tím, zdali je dílo vydáno v Praze nebo jiném regionu České republiky.

2.2. Regionální literatura ve vyučování

Využití regionální literatury jako součást vyučování je důležitým prvkem ve výuce. Žáci si tím začlenění svůj vlastní region do kontextu národní literární tvorby a zároveň si rozšíří znalosti o oblasti, kde žijí.

S regionem je ve vyučování možné pracovat dvěma způsoby, je to tzv. výuka o regionu nebo výuka založená na regionálním principu. V následujících příkladech můžeme sledovat provázanost „regionální výchovy“ s právě probíranou látkou (FRÝZOVÁ, 2019).

Prvním způsobem se rozumí výuka o samotném regionu, při které se učitel cíleně zabývá daným regionem. Region je v tomto případě zahrnut v tematickém plánu, kde tvoří samostatný blok. Výuka probíhá uceleně, nepočítá s návazností na další probíranou látku. Žáci musí propojit právě probíranou látku s dříve probraným tématem samostatně (FRÝZOVÁ, 2019).

Druhým způsobem rozumíme takové vyučování, kde region není cílem výuky. Je zde jen použit jako příklad pro lepší představu (FRÝZOVÁ, 2019). Jako modelovou situaci použijme výuku chemie v obci, kde se těží vápenec (např. obec Prachovice na Chrudimsku). Učitel při výkladu této horniny a jejím dalším využití může uvést, že právě v jejich obci se vápenec těží a zpracovává. V hodinách českého jazyka a literatury, kdy probíráme různé dialekty, můžeme uvést odlišnosti právě našeho kraje.

S tematikou regionu je počítáno v RVP pro předškolní vzdělávání, kde ho najdeme v oddělení Dítě a společnost. Stejně tak ho nalezneme v RVP pro základní vzdělávání – kde je zařazen stejně jako v RVP pro předchozí stupeň vzdělávání (NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ).

I přesto jsou regionální témata ve vyučování opomíjena nebo nedostatečně vysvětlena. Většina škol v minulosti udávala jako důvod nedostatek výukového materiálu, díky kterému by učitelé mohli dostatečně vyložit problematiku dané oblasti. V současnosti vyučující využívají nejen regionální tiskoviny (noviny, časopisy atd.), ale i internetové zdroje jako jsou oficiální stránky obce (pro hledání zeměpisných údajů, generační zařazení obyvatel obce atd.) či oficiální stránky jiných institucí, které se na území regionu nacházejí (ČEKAL, 2011).

Region můžeme zahrnout do výuky různými způsoby, např.: Výklad o svém regionu mohou učitelé podložit např. návštěvou významného místa regionu. Jako modelovou situaci uveďme výuku českého jazyka a literatury na ZŠ v Prachovicích. Při povídání o pověstech je možné zařazení četby pověstí o Lichnici (zříceniny nedaleko obce Prachovice). Tuto četbu může učitel propojit s krátkou procházkou na tuto

zříceninu. Zároveň může procházku využít k zopakování, potažmo vysvětlení látky ze svého druhého předmětu. V takovém případě dojde k mezipředmětovému propojení.

Dalším způsobem, jak mohou učitelé zařadit region do své výuky, je tzv. projektové vyučování. Region je možné zadat jako souhrnné téma, které budou učitelé s dětmi zpracovávat. Žáky pak mohou rozdělit do menších skupinek a každé skupině zadat úkol, který by se týkal našeho kraje. Následným spojením všech úkolů vznikne ucelený pohled na sledovanou oblast. Tento výsledek může sloužit jako prezentace pro ostatní žáky školy (v případě, že se jedná o celoškolskou akci) nebo jako shrnutí jen pro jednu třídu.

2.3. Typy regionálních dokumentů

Regionálních dokumentů uchovávaných v regionálních knihovnách je nepřehledné množství. Ve většině případů slouží jako zdroj informací k danému regionu, jsou to různé monografie nebo tiskoviny, které zde vycházejí.

2.3.1. Mapy

Mapu definujeme jako rovinný zmenšený model zemského povrchu (KRAUS, 2011, s. 503). Zachycuje nejen polohu regionu na všeobecné mapě České republiky, ale i zemský povrch dané oblasti (BÍNOVÁ, 1996, s. 5).

Známe různé druhy map. Můžeme jmenovat např. mapy České republiky (každý stát má svou vlastní mapu), mapu jednotlivého města (např. Praha, Brno) nebo mapu zachycující celý kraj. Samostatnou kategorií tvoří tzv. autoatlasy, které obsahují mapy celého území České republiky, dříve velmi využívanou pomůckou v cestovním ruchu dnes nahrazují internetové formy map na našich mobilních zařízeních nebo přístroj GPS.

2.3.2. Monografie

Podle *Nového Akademického slovníku cizích slov* (2011, s. 532) se jedná o vědecké dílo zabývající se jednou událostí, osobností nebo místem.

V regionálních monografiích se dovídáme souborné informace o regionu, popřípadě o jevu pro daný region typický. Do této kategorie patří všechny odborné i beletristické publikace zaměřených na region (BÍNOVÁ, 1996, s. 4).

Z hlediska literárních žánrů se jedná o různé paměti, životopisy, pověsti, povídky, romány, cestopisy a další literární žánry, kde můžeme najít informace o regionu (BÍNOVÁ, 1996, s. 4).

Do této kategorie patří veškerá díla zabývající se regionem, přičemž autor takového díla nemusí pocházet ze sledované oblasti, dokonce nemusí mít se zkoumaným místem žádný vztah.

2.3.3. Periodika

Nový Akademický slovník cizích slov (2011, s. 613) zahrnuje pod pojem periodikum různé noviny, časopisy nebo jiné periodické publikace – tzn. vycházejí opakovaně v pravidelných intervalech.

Takové tiskoviny vycházející v dané oblasti nazýváme regionální periodikum. Ty obsahují nejnovější zprávy o dění v regionu, proto mají pro obyvatele regionu velký význam (BÍNOVÁ, 1996, s. 5).

Regionální periodika zpravidla informují nejen o dění v obci, ale také o regionální historii. Často jsou zde zahrnuty kulturní akce pořádané obecními/městskými úřady nebo institucemi, které se na území regionu nacházejí. Takými institucemi mohou být např. knihovny, muzea, ale také tělocvičná jednota Sokol a další.

2.3.4. Plakáty

V *Novém akademickém slovníku cizích slov* (2011, s. 625) najdeme, že je to veřejná zpráva, která je vyvěšená nebo vylepená na předem určeném místě.

Plakáty jsou zdrojem informací o kulturním, ale i politickém dění v regionu (BÍNOVÁ, 1996, s. 5). Informace nacházející se na vylepeném plakátu jsou aktuální a dobře srozumitelné. To podmiňuje již samotná tvorba plakátového materiálu. Každý

plakát musí obsahovat odpovědi na základní otázky, jimiž jsou: *Co? Kdy? Kde?* (co se bude odehrávat, místo konání akce a časový údaj, kterým bude událost ohraničena).

2.3.5. Pohlednice

Ustálená definice tohoto pojmu, která by určovala, co pohlednice je a co není, neexistuje. V dřívějších dobách se tzv. otevřenou zásilkou rozuměl korespondenční lístek. Toto označení vydrželo až do konce 19. století, kdy se začal objevovat pojem dopisnice. Ani tento druh pojmenování nebyl ustálený. Lidé používali různá označení např. dopisek, dopiska, škartka nebo pohlední lístek a pohledka. Označení pohlednice se objevuje až kolem roku 1900 (KAŠPAR, 2005, s. 4).

Pohlednice obsahuje obrazové zachycení krajiny, budovy nebo místa regionu v čase vzniku pohlednice (BÍNOVÁ, 1996, s. 5). Existují také tzv. žánrové pohlednice, takové označení můžeme použít např. pro blahopřání (ke svatbě, narození dítěte, k narozeninám atd.) či kondolence atd. (BÍNOVÁ, 1996, s. 5).

2.3.6. Sborníky

Sborníkem nazýváme publikaci, která obsahuje několik samostatných statí. Tyto statě se zabývají stejným nebo podobným tématem. Jednotlivé statě pocházejí od jednoho nebo více autorů (VODIČKOVÁ, 1965, s. 90).

Literární věda rozpoznává různé druhy sborníků. Je to např. sborník autorský (práce ve sborníku pocházejí od jednoho autora), sborník oslavný (sborník byl sepsán na oslavu nějakého výročí; můžeme ho nazvat také sborníkem jubilejním) nebo sborník periodický, který vychází v pravidelných intervalech (VODIČKOVÁ, 1965, s. 90–91).

Mezi regionální sborníky patří sborníky obsahující dokumenty vydané organizacemi, jejichž sídlo je v regionu. Pro tyto dokumenty je typický hospodářský, politický, přírodovědný nebo kulturní obsah (BÍNOVÁ, 1996, s. 4).

Sborníky regionální povahy se mohou zabývat jevem nebo osobností, potažmo místem, jež jsou typické pro sledovanou oblast. Každý z autorů, kteří přispěli do sborníku, popisují stejnou věc, ale z jiných úhlů pohledu.

3. Přelouč

Obsahem této kapitoly bude seznámení s geografii města. Podíváme se na městskou historii, která s mým tématem úzce souvisí. Podíváme se na žánry krásné literatury, které zde vznikaly, konkrétně se budu zabývat pojmem dobrodružný román, povídka nebo humoreska. V poslední podkapitole se budeme zabývat spisovateli a jejich díly, která jsou nějakým způsobem spojena se sledovaným městem.

3.1. Geografie města a základní informace

Přelouč leží v západní části pardubického okresu. Od krajského města Pardubice je vzdálen asi 15 kilometrů. Přelouč se skládá z několika částí. Jsou jimi – Klenovka, Lhota, Lohenice, Mělice, Škudly, Štěpánov a Tupesy. Město s dlouhou historií se nachází na levém břehu Labe. V okolí Přelouče nalezneme přírodní památky – např. Mělické labiště nebo Meandry Struhy.

Přeloučským symbolem je rošt na žlutém poli. Tento symbol je důkaz podřízenosti přeloučského panství k opatovickému klášteru. Opatovický klášter byl zasvěcen sv. Vavřinci, římskému jáhnovi a mučedníkovi, který zde působil ve 3. století. Svatý Vavřinec byl podle legendy strážce císařského pokladu. Tento poklad sv. Vavřinec rozdělil mezi římskou chudinu. Za to ho nechal císař zatknout. Po dlouhém mučení byl nakonec upálen na roštu (SCHAUBER, 1997, s. 413–414). Josef Heyduk uvádí, že se sv. Vavřinec stal patronem „*knihovníků, hasičů, kuchařů a jiných zaměstnání, která mají co do činění s ohněm*“ (HEYDUK, 2012, s. 137).

Podle *Českého statistického úřadu* žilo v Přelouči 9880 osob (k 1. 1. 2020), z toho 5005 mužů a 4875 žen. Nalezneme zde dostatečně zabezpečenou zdravotnickou péči (poliklinika), poštu, jsou zde také pobočky bank, kino, knihovna, domov důchodců a samozřejmě nepřeborné množství restaurací. V této východočeské metropoli narazíme na různé školské zařízení. Od mateřských škol přes školy základní až po školu střední.

Přeloučští se mohou pochlubit nejen kulturním, ale i sportovním životem. Opakovaně se zde koná slavnostní udělování cen Františka Filipovského (přeloučského rodáka a českého herce), jenž se proslavil nejen svými filmovými rolemi, ale i svým dabingovým uměním. Jako příklad uveďme jeho dlouholetou práci na dabingu

francouzského herce Louise de Funèse. Každoroční sportovní akcí je žákovský turnaj ve fotbale, kterého se účastní sportovci nejen z Čech, ale i Slovenska.

Přelouč se pyšní bohatým historickým centrem, je zde např. v původně románském slohu postavený farní kostel sv. Jakuba, jenž byl později upraven v barokním stylu. Dále jsou zde staré budovy fary a lékárny. Toto východočeské město je známo také nechvalně proslulým jezuitou Antonínem Koniášem, ten měl spálit před jedním z přeloučských kostelů zakázané knihy. Toto místo je zde dodnes označeno v dlážděné cestě na náměstí (PŘELOUČ1).

Zajímavými historickými stavbami jsou také budova Záložny a základní školy, jež se nachází na náměstí. Oba tyto domy navrhl český architekt Rudolf Kříženecký. Kříženecký projektoval také Evangelický kostel, nachází se na severozápad od Masarykova náměstí, kde stojí již zmiňovaná přeloučská Záložna (Národní památkový ústav).

3.2.Historie

První obyvatelstvo, které založilo osadu na tomto místě, neznáme. Můžeme si, ale o nich utvořit obrázek díky hmotným památkám, které se na území Přeloučska našly. Je velmi pravděpodobné, že se v této části země obyvatelstvo usazovalo již od doby kamenné. Důkazem toho může být nález pazourkového nože a šipek, které se dochovaly v lokalitě Živanice, kde byly nalezeny roku 1908 (SMEJKAL, 1970, s. 31). I během dalších etap lidského vývoje jsou na Přeloučsku doložené nálezy, např. v roce 1903 byly v Semíně nalezeny popelnice lužického typu. Později v roce 1909 byl na stejné lokalitě odkryt kamenný hrob s popelnicemi (LEDR, 1926, s. 4).

Původní Přelouč byla založena pod návrším, kde se nacházely louky, proto se této osadě původně říkalo „Na dole“. Vesnička vznikla někdy v 10. století, kdy údolí patřilo k panství Slavníkovců, kteří sídlili na hradišti Libice, nacházející se kousek od Poděbrad. Rod Slavníkovců byl v této době jedním z nejsilnějších knížecích rodů v Českých zemích. Přelouč se po napadení slavníkovského hradiště připojila k pražskému knížectví knížete Boleslava II.

Přelouč ležela na tzv. Trstenické obchodní trase, která vedla z Moravy do Čech. Tudy k nám obchodníci dováželi různé zboží, např. jantar, zbraně, kůže, aksamit,

damašek, koření, sůl, koně, vosk, stříbro, plátno, slad, dobytek (LEDR, 1926, s. 10). Ačkoliv je Přelouč ohraničena ze severní strany řekou Labe, není zde doložen žádný most. V blízkosti dnešního Labe byl brod, jež můžeme doložit díky četným archeologickým památkám, v současné době uložených v přeloučském muzeu – např. meč z přelomu 12. a 13. století, z r. 1437 byl potvrzen přívoz (PEŠTA3, 2019, s. 2). Existenci lodní dopravy můžeme doložit nálezem z roku 1957, kdy byl z Labe vyloven člun pravděpodobně pocházející z 9. století (SMEJKAL, 1970, s. 31).

První písemný doklad o existenci Přelouče máme až z 11. století, kdy byla osada králem Vratislavem darována benediktinskému klášteru v Opatovicích (NOHEJLOVÁ, 1925, s. 9). Podle latinského textu v edici *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I* připadla klášteru v Opatovicích i jiná území v okolí Přelouče. Konkrétně to byl Mokošín a Opatovice, které ležely mezi Přeloučí a Mokošínem (VOREL, 1999, s. 7).

V době, kdy na českém knížecím stolci vládl kníže Soběslav I. byla Přelouč majetkem opatovických mnichů, kteří založili zemědělskou tradici polabské nížiny. Obdělávali půdu, zakládali dvorce a rybníky. Z této doby máme také doklady o chmelnicích (DANIHELKOVÁ, 2016, s. 34).

Další písemnou zmínkou o této osadě je list Přemysla Otakara I., který potvrzuje opatovickému klášteru držení Přelouče. V edici *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II.* je v souvislosti s Přeloučí uvedeno: „...*Item Chuppi dimidiam villam et in Wtelno ad aratrumet duos hospites de Myelczy. Przellucssie cum omnibus appendiciis suis...*“. „Bližší okolnosti vydání této listiny neznáme, není jasné, zda touto listinou král jen vyřešil spory ohledně majetnických práv kláštera, či zda opatovický klášter o Přelouč někdy před rokem 1229 přišel a od krále ji znovu darem získal.“ (VOREL, 1999, s. 7).

Městečkem byla Přelouč vyhlášena o 32 let později, a to v roce 1261, kdy získala tzv. magdeburské právo, stejný typ práv náležel např. Kolínu a Kouřimí. Magdeburské právo bylo městské právo, které bylo pojmenováno podle německého Magdeburgu. Sídlo tohoto práva se v Českých zemích nacházelo v Litoměřicích, které byly považovány za rozhodovací soud pro všechna města v Čechách, jež podléhala magdeburskému právu (MALÝ, 1877, s. 466–467). Přelouč také měla trhové právo, právo na provozování řemesel, právo várečné (právo vaření piva) a další. Do čela se

postavila dvanáctičlenná konšelská rada vedená purkmistrem. Josef Ledr ve své knize píše: „*První měsíc byl purkmistrem nejváženější nebo nejstarší konšel a měl čestný titul primátor neb primas.*“ (LEDR, 1926, s. 66). Dvanáct konšelů v čele města zůstalo až do roku 1337, kdy Jan Lucemburský nařídil zvolení pouze šestičlenné konšelské rady. Tito konšelé pocházeli z původně ustanovené dvanáctky.

S dokumentem biskupa Bonifáce IX. z roku 1397, díky kterému byl přeloučský kostel přiřazen ke klášteru v Opatovicích nad Labem, souvisí zřízení samostatného benediktinského probošství. Zmíněné probošství bychom pravděpodobně hledali někde v blízkosti kostela sv. Jakuba. Bohužel nemáme k dispozici žádné prameny, díky kterým bychom mohli lokalitu benediktinského probošství přesně určit.

Osobou, která podporovala přeloučský rozvoj, se na počátku 15. století stal Jan Zdechovec ze Zdechovic, roku 1401 nechal zřídit oltář sv. Markéty a Kateřiny. Ve stejnou dobu získal Antoch místo pomocného kněze. Již zmíněný Antoch je autorem rukopisů, které se staly nejlepšími zdroji informací před husitskou revolucí. Kněz Antoch se v době husitských bouří klonil spíše na stranu husitů. Nakonec tento kněz odchází z Přelouče a stává se jedním z autorů husitské postily (VOREL, 1999, s. 18).

Po pražských událostech v roce 1408 byl svolán koncil do Kostnice, kvůli kterému musely být zavedeny zvláštní daně. Byly zavedeny litomyšlským biskupem Janem Železným. Platily nejprve pro jeho diecézi, později i v celých Českých zemích. Tyto daně byly použity na náklady, jež vznikly během cesty do Kostnice (LEDR, 1926, s. 79).

Z doby tzv. husitských válek nemáme z Přelouče mnoho památek. Přelouč se v roce 1415 přihlásila k husitství. Víme také, že se na území města vyskytovala na přelomu 1420 a 1421 početná skupina tábořských husitů. Na tuto skupinu zaútočilo vojsko Jana Městeckého z Opočna, vojsko Kutné Hory a vojska dalších protihusitských měst. Po proniknutí vojsk do města se zabarikádovávali přeloučští husité v areálu kostela sv. Jakuba. Po bojích, které zde probíhaly, byli husité Janem Městeckým zajati. Podařilo se zajmout i vůdce tábořských husitů, kteří žili v Přelouči, kněze Valentina (VOREL, 1999, s. 19). Po dobytí a částečném zničení města opočenským šlechticem Janem Městeckým se rozmach do této doby rozvinutého města zastavil.

Na přelomu 15. a 16. století vládl v Přelouči rod Andělů z Ronovce, tento rod by měl být potomkem rodu pánů z Tetína. Bohužel není toto tvrzení podloženo (VOREL,

2014, s. 37). Mezi lety 1453–1454 je v Přelouči znám Zikmund Anděl z Ronovce. Byl to zatím neurozený panoš, který bojoval v husitských válkách. Zřejmě tam se zasloužil o udělení erbu se znakem býka umístěného na modrém štítu. Další zmínění Andělů z Ronovce jsou synové Zikmunda (Jan a Štěpán z Ronovce). Město Přelouč se za vlády tohoto rodu dočkalo velkého rozmachu. Rodina vládla v Přelouči až do jejího připojení k pardubickému panství. K tomu došlo roku 1523, kdy byla Přelouč darována českým králem Ludvíkem Jagellonským rodu Pernštejnů, kteří sídlili v Pardubicích. Přelouč, stejně jako Rybitví, Kunětice, Staré Hradiště, Trnová, Doubravice, Bukoviny, Borek a Kovčiny, se stala součástí pardubického panství (podle: Guberniální listiny).

Ve 20. letech 16. století vypukl požár, kvůli němuž nemáme „přeloučské knihy“, ke kterým odkazují pardubičtí úředníci. Obnova města trvala dlouhé roky. Podle dochované listiny z roku 1539 zjišťujeme, že Jan z Pernštejna odpustil Přelouči rentu odváděnou z některých pozemků v okolí (LEDR, 1926, s. 130–131).

Hospodářský rozvoj sledujeme od 40. let 16. století. Jednalo se o rozšiřování katastru o nové pozemky. V roce 1548 přestává mít Jan z Pernštejna moc nad majetky obyvatel města Přelouče. Tohoto roku vydává kompromisní listinu, kde uděluje právo tzv. „svobodného kšaftování“, což znamená, že každý obyvatel mohl svůj majetek odkázat komukoli. Zároveň se zřekl práva tzv. „odúmrtí“, kdy vrchnost získala majetek zemřelého, pokud neměl přímého dědice. Po roce 1548 se takový majetek rozdělil mezi přeloučský špitál a obecní pokladnu. Dalším důležitým bodem v této listině bylo písemné svolení, aby městečko Přelouč koupilo všechny usedlosti ve vsi Lhotka. Na oplátku se přeloučští zavazují platit peněžní rentu vrchnosti. Přeloučští se dále zavazovali, že zabezpečí tři koňské povozy kdykoli bude potřeba. Městečko nevladnilo dvůr, kde by chovali koně pro potřebu panstva. 2. března 1551 uzavřeli přeloučští obyvatelé dohodu, která je důvodem k založení nové „Knihy paměti“ (VOREL, 1999, s. 49–52).

V 80. letech 16. století byla Přelouč povýšena na královské komorní město. Byla druhým městem, které mělo na území pardubického panství stejné pravomoci jako Pardubice. Po tomto povýšení začalo město znovu rozkvétat. Zmizely odtud dřevěné stavby, které nahradily cihlové domy. Materiál na stavbu byl odebírán z přeloučské cihelny (VOREL, 1999, s. 68–71).

Po tzv. třicetileté válce došlo k úpadku města Přelouče. Na konci 17. století zanikly městské lázně i mlýny po levém a pravém břehu řeky Labe byly zničeny (LEDR, 1926, s. 210). S ohledem na husitskou tradici tohoto města zde působili jezuitští kazatelé, kteří se snažili o rekatolizaci zdejších obyvatel. Přelouč byla jedním z měst, které v roce 1738 navštívil sám Antonín Koniáš. V Přelouči kázal na podiu na náměstí. Antonín Koniáš zůstal v Přelouči 14 dní (LEDR, 1926, s. 247–248). Součástí Koniášovi přeloučské misie bylo také pálení „kacířských knih“. Na místo, kde se tyto knihy ničily, upozorňuje kříž na chodníku u kostela sv. Jakuba (PŘELOUČ2).

K opětovnému rozvoji města Přelouče došlo až v 1. polovině 19. století, kdy byla postavena železnice a císařská silnice (LEDR, 1926, s. 279–208). Revoluční rok 1848 se stal významnou událostí také v Přelouči. Občané zdobili červenobílými prapory významné budovy. Mezi nimi např. radnici nebo nádraží, ale také soukromé domy. Když v Praze vypukly tzv. Svatodušní bouře a národní gardy některých českých měst vyrazily Praze na pomoc, panovala v Přelouči nerozhodnost, zda Praze pomoci či nikoli. Bouřlivé diskuze trvaly tak dlouho, až se přeloučtí občané dozvěděli o kapitulaci Prahy (TETŘEV, VINCENCIOVÁ, 2004, s. 5–7).

V druhé polovině 19. století došlo k dalšímu společenskému rozvoji Přelouče. Lidé se začínali shromažďovat do spolků, dokonce vznikla nová škola, kde se vyučovalo v českém jazyce (TETŘEV, VINCENCIOVÁ, 2004, s. 13). Rozvoj města výrazně nepoznamenala ani prusko-rakouská válka, ani krize, která vypukla v roce 1873 a skončila až za 9 let. Po vypuknutí 1. světové války se jako první negativní důsledek projevila nepřítomnost mužů v domácnostech. Tato nepřítomnost vyústila v absenci dětí ve školních lavicích. Další problém na sebe nenechal dlouho čekat. V důsledku válečného konfliktu docházelo k růstu cen potravin a situace se nelepšila ani v dalších letech válečného konfliktu (TETŘEV, VINCENCIOVÁ, 2004, s. 161–165).

Snahy o nápravu poválečné situace v Přelouči překazila činnost místních fašistů v roce 1926. Fašistické hnutí dováželo do Přelouče na počátku května 1926 fašistické noviny. Tento tisk pocházel z Prahy a byl zdarma. Hnutí bylo podpořeno i přeloučskými demokraty (TETŘEV, VINCENCIOVÁ, 2007, s. 44).

Z období okupace Československa nacistickým Německem nemáme podrobnější zprávy. Víme, že se uhlí během války stalo nedostatkovým zbožím, víme, že stejně jako v dalších městech Protektorátu i zde docházelo k zatýkání a popravám. Zatčení byli

např. Rudolf Šípek, František Doležal, Josef Kučera nebo František Munk. Všichni zatčení byli nakonec popraveni nebo zahynuli v koncentračním táboře Osvětim. V Přelouči se postupně začal obnovovat společenský život, ovšem ze strany německých okupantů. Dokonce se projevovaly snahy o zřízení německých škol. Tento stav pokračoval až do konce války v roce 1945 (TETŘEV, VINCENCIOVÁ, 2007, s. 86–87).

Mezi lety 1949–1960 se Přelouč stala okresním městem (PEŠTA1, 2019, s. 8). V současné době se jedná jen o další město Pardubického kraje.

3.3.,Přeloučská“ literatura

Přeloučskou literaturu můžeme rozdělit na tři skupiny, tj. na literaturu o Přelouči, dále pak na literaturu v Přelouči vydanou. Poslední skupinu tvoří literární díla napsaná autory, kteří mají vztah k tomuto městu. Ať již jako místo jejich narození nebo místo jejich pobytu, přičemž nezáleží na délce jejich pobývání v Přelouči.

3.3.1. Literatura o Přelouči

Patří sem monografie, články v periodících pojednávající o Přelouči, např. o historii města. Jako příklad takové monografie můžeme uvést knihu Josefa Nechvíle, jenž napsal *Dějiny Přelouče*, dále pak historickou knihu Josefa Ledra *Dějiny města Přelouče nad Labem* z roku 1926. Poněkud novější verzi přeloučské historie sepsal Petr Vorel v čtyřsvazkových *Dějinách města Přelouče*. Vorel také vytvořil publikaci s názvem *Středověká Přelouč: 750. výročí povýšení Přelouče na město*. Jako další odbornou publikaci je vhodné zmínit *Východočeský sborník historický* a příspěvek Matěje Pešty *JUDr. Ladislav Quis a jeho působení v Přelouči (1884 – 1908)* či jeho další článek *Stručná historie labských mostů v Přelouči*, jenž vyšel v periodiku *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*. Články v periodících nemusí pojednávat pouze o historii nebo historických osobnostech města, mohou informovat o slavném výročí, jako je tomu v článku Františka Hollmanna *Náš pan předseda*. Ale nejen to, články mohou informovat o zapojení přeloučských rodáků do mezinárodního projektu, o tom pojednává Matěj

Pešta v příspěvku *Esperanto v Přelouči a jeho propagátoři* (JUDr. Josef Fousek a Karel František Ludvík).

Součástí první skupiny děl jsou také pověsti (podle *Encyklopedie literárních žánrů* jde o krátký epický útvar, jenž se vztahuje ke konkrétnímu místu, události nebo osobě. Pro pověst je typický jednoduchý děj i styl, vyprávění se z části zakládá na pravdě), pojednávající o Přelouči. Tímto tématem se zabýval nejen Primus Sobotka ve svém díle *Kratochvílné historie města a míst zemí Koruny české* z roku 1844–1845, ale také bratři Jan a Tomáš Linhartovi ve svých dílech *Pověsti a příběhy z východních Čech* a *Pověsti z Pardubicka a z Hradecka*. V neposlední řadě se pověstmi města zabýval František Rosůlek v knize *Pověsti a báje z Pardubicka*. Ačkoliv se přeloučskými pověstmi zabývali různí autoři, příběhy se neopakovaly. Spisovatelé se zabývali stejnou tematikou, kterou byli přeloučští radní a jejich „hloupost“. Ta Přelouči vysloužila přezdívku „Město hloupých lidí“ (LINHART, 2000, 2003; ROSŮLEK 2013; SOBOTKA 1994).

Na již zmíněnou „přeloučskou hloupost“ také naráží divadelní fraška *Honza Kolohnát z Přelouče* z 18. století. Tím si ukazujeme, že do této skupiny regionální literatury nepatří jen knihy odborné nebo publicistické povahy, ale také knihy beletristické. Jako příklad uvedme knihy Zdeničky Spruzené (pseudonym Tomáše Mazala) a Josefa Vadného (pseudonym Karla Novotného) *Totální brainwasch* a *Jáma*. Zde získáváme pohled na obyčejný, všední život v Přelouči a jeho okolí za socialismu.

3.3.2. Literatura vydaná v Přelouči

Druhou skupinu tvoří díla vydaná přímo v Přelouči. I sem bychom mohli zařadit dílo Josefa Ledra *Dějiny města Přelouče nad Labem*. Nejenže pojednává o Přelouči, ale zároveň bylo vydáno přeloučskou knihtiskárnou Otakara Ludvíka.

Patří sem také přeloučské tiskoviny, hlavně měsíčník *Přeloučský rošt*. Název časopisu můžeme spojit se symbolem tohoto města. Ten je převzatý od opatovského kláštera (klášter byl zasvěcen sv. Vavřincovi), ke kterému městečko Přelouč patřilo.

Články zveřejňované v tomto periodiku jsou převážně příspěvky neziskových organizací a spolků nacházejících se na území Přelouče. Najdeme zde také informace o historii města – např. výročí významné události, seznámení s historickou osobností,

kteří mají spojitost s tímto městem, články informující o historických nebo jinak důležitých místech v Přelouči. Nedílnou součástí jsou také zábavné úkoly pro čtenáře ve formě křížovek a doplňovaček. Časopis dále informuje o důležitých událostech a akcích pořádané městským úřadem. Samozřejmostí je také program přeloučského kina a zároveň komentuje události již proběhlé. Tyto komentáře jsou opatřeny fotografickou dokumentací (PŘELOUČ2).

3.3.3. Přeloučští autoři

Třetí skupinou jsou díla napsaná autory, kteří mají vztah k městu Přelouč (narozením nebo místem pobytu – vybranými autory se zabývá kapitola 3.4.). Regionální spisovatelé se pohybovali v různých literárních žánrech – např. dobrodružný román, povídka nebo humoreska.

3.3.3.1. Dobrodružný román

Dobrodružný román je hlavním žánrem populární literatury. Je specifický obsáhlým a napínavým dějem. Hlavní postavou je ve většině případů muž. V knihách tohoto žánru se vždy objevuje motiv cesty, kdy hlavní postava či postavy jdou za určitým cílem, který se může lišit. Cílem může být objevení pokladu, ale také cesta a prožité okamžiky. Ty se samy mohou stát klíčovým faktorem, který ovlivní hlavní postavu. Ta se od ostatních nápadně odlišuje, ať po fyzické (např. síla) nebo psychické stránce (např. odvaha a chytrost). Charakteristickým prvkem dobrodružného románu je již zmiňovaný děj a jeho akčnost. Popisy prostředí a klidné momenty se v románu vyskytují minimálně. Větší pozornost je dávana akcím člověka a jeho krajním emocím a tělesným stavům, jako je hrůza, štěstí, naděje, vyčerpanost, odhodlání atd. (MOCNÁ, PETERKA, 2004, s.118–119).

Podle *Encyklopedie literárních žánrů* můžeme dobrodružný román rozdělit do skupin podle sledovaných témat. Rozlišujeme např. western (knihy Karla Maye o *Vinnetouovi*), robinsonáda (např. kniha *Robinson Crusoe* od Daniela Defoe), historicko-dobrodružný román (např. Alexandre Dumas a jeho *Tři mušketýři*), námořnický román (např. *Moby Dick* od Hermana Melvilleho).

3.3.3.2. Humoreska

Pojmem humoreska rozumíme krátkou povídku nebo novelu s žertovným obsahem. V minulosti se tyto krátké útvary používaly v humoristických časopisech nebo kalendářích. V české literatuře se často objevovaly v 19. a na počátku 20. století, kdy se jimi zabývali autoři jako Jan Neruda (*Jak to přišlo, že dne 20. srpna roku 1849 o půl jedné s poledne, Rakousko nebylo rozbořeno*), Ladislav Stroupežnický (*Rekurs obce jarotické – koncept chudých duchem*), Svatopluk Čech (*Mluvící kapr*), Jaroslav Hašek (*Dobry voják Švejk učí se zacházet se střelnou bavlnou* nebo *Zrádce národa v Chotěboři*) nebo František Jaromír Rubeš (*Smutné vyrazení ve Hvězdě*) a další (COJECO, 2006).

Všechny uvedené humoresky nalezneme v knize *České humoresky*, které poprvé vyšly v roce 1983.

3.3.3.3. Povídka

V širším úhlu pohledu můžeme za povídku považovat každé kratší literární dílo. Často se staví do protikladu s románem, který je objemnější a má složitější děj. V užším slova smyslu neporovnáváme povídku s románem, ale s novelou. Novela má podobný rozsah. Jako rozdíl zde vnímáme dějovou stavbu díla. Zatímco novela působí sevřeněji, povídka nechává vypravěči volnost. Závěr povídky není většinou ukončený. Autor nechává postavy „žít vlastním životem“, který čtenáři již nenapíše. Autor často vzbuzuje ve čtenáři napětí, kdy opouští děj v rozhodujícím okamžiku či v místě, kde postava musí učinit osudové rozhodnutí. Jako klasické příklady povídek můžeme uvést Nerudův soubor povídek *Povídky malostranské* nebo Boccacciův *Dekameron* (MOCNÁ, 2004, s. 515–517).

Jako další příklady povídkové knihy uveďme dílo Milana Kundery *Směšné lásky* nebo povídky Oty Pavla uspořádané v knize *Smrt krásných srnců*.

3.4. Vybraní autoři

Spisovatelé jsou vybíráni podle vztahu k městu Přelouč, jako dostatečná kritéria považujeme následující: autor se v Přelouči narodil a prožil zde alespoň část svého dětství, nebo se autor nenarodil v Přelouči, ale prožil zde část svého života (není důležité, o jak velkou část se jednalo). Jako samostatnou podkapitolku zahrnujeme povídání o autorech, kteří psali přeloučské pověsti.

3.4.1. Narodili se v Přelouči

3.4.1.1. Tůma Přeloučský

Tůma neboli Tomáš Přeloučský se narodil v Přelouči někdy v první polovině 15. století. Bohužel přesný rok narození tohoto muže není znám. Konkrétní údaje o Tůmovi Přeloučském máme až z roku 1467, kdy byl zvolen knězem Jednoty bratrské (LEDR, 1926, s. 473).

Mládí prožil v Přelouči, která byla až do roku 1425 husitským městem. To ho pravděpodobně podnítilo, aby se zajímal o vyložení víry z odlišného úhlu pohledu, než jak to činil ostatní křesťanský svět. Co se světského povolání týká, vyučil se krejčím. Znamějšší je ovšem jako jeden ze zakladatelů Jednoty bratrské jako samostatný útvár v rámci víry (ZÁVODSKÝ, 1957, s. 50-51).

Duchovním byl zvolen v roce 1467. O působení Tůmy Přeloučského máme jen útržkovité zmínky. Jeden z pravděpodobných důvodů je jeho odchod na Moravu, konkrétně do města Přerov, jenž byl rovněž husitským městem. Během Tůmova působení v Přerově se toto město stalo centrem Jednoty na Moravě. Jeho úloha byla v Jednotě bratrské na počátku 16. století ještě větší než v předchozích letech. V roce 1500 umírá původní představený Jednoty, Matěj Kunvaldský. Následně došlo k rozhodnutí, že se do čela Jednoty nepostaví jeden přestavený, ale rada čtyř biskupů. Jedním z nich byl zvolen právě Tůma Přeloučský a zůstal jím až do své smrti. Jednota bratrská získávala čím dál více přívrženců, proto se zvedla vlna nevole ze strany římskokatolické církve a vznikalo mnoho pomlouvačných listů. Na obranu Jednoty se postavil Tůma Přeloučský se svým spisovatelským uměním. Na negativní listy

odpovídal vtipem a ironií. Pravděpodobně nejznámější spis Tůmy Přeloučského je dílo nazvané *O původu Jednoty a chudých lidech* (1502), adresované panu Albrechtovi ze Šternberka (ZÁVODSKÝ, 1957, s. 52–54).

V roce 1508 se snahy katolické církve vydařily, panovník vydává tzv. Svatojakubský mandát, podle kterého by měla být Jednoty rozpuštěna, knihy spáleny a inteligence nashromážděna v Jednotě se měla přidat ke katolické nebo utrakvistické církvi (CoJeCo). Na vydání mandátu Tůma reaguje psaním dalších dopisů, tentokrát Janu Kostkovi Tlustému. Na tento dopis se mu nedostalo příznivé odpovědi. Proto Tůma píše druhý dopis. Souběžně napsal také Vilému z Pernštejna. Nevíme, jestli je to zásluhou dopisů, ale neshody mezi katolíky a Jednotou, do roku 1511, utichly. Tůma Přeloučský se o zachování Jednoty bratrské snažil až do své smrti v roce 1518 (ZÁVODSKÝ, 1957, s. 55–56).

Podle internetového portálu www.tuma-prelouc.wz.cz uvádíme příklady jeho děl (ve většině případů se jedná o dopisy):

- *Spis o původu Jednoty bratrské a o chudých lidech* (1502),
- *Cedule bratra Šimona* (1507),
- *Cedule od bratra Tůmy Přeloučského panu Janovi Kostkovi* (1509),
- *Druhá cedule bratra Tůmy panu Janovi Kostkovi* (1509),
- *Psaní bratra Tůmy, příjmím Přeloučského* (1509).

Ačkoliv všechna Tůmova díla vznikla až po jeho odchodu z Přelouče, můžeme se domnívat, že právě dětství strávené v tradičně husitském městě podnítilo tohoto biskupa Jednoty bratrské k odlišnému chápání církve.

3.4.1.2. František Flos

František Flos se narodil v Přelouči roku 1864. Již v deseti letech odjel do Vídně, kde se měl naučit německy. Po ukončení studií na královehradeckém učitelském ústavu se živil jako učitel na obecních školách na Kolínsku a v Týnci n. Labem, kde vyučoval historii, český jazyk a zeměpis. Později se stal školským inspektorem (ADAMOVIČ, 1995, s. 70).

Svou literární činnost zaměřil jak na dětské, tak i dospělé čtenáře. Dětem rozuměl hlavně díky svému učitelskému povolání. Jeho příběhy provázejí čtenáře na cestě po dalekých krajích, většinou v zemích nacházející se za mořem, na tajemných ostrovech atd. Mezi jeho nejznámější a čtenářsky nejoblíbenější knihy patří např. *Lovci orchidejí* z roku 1920–1922 nebo *Lovci kožešin* poprvé vydané v roce 1934 (KOVÁŘÍK, 1984, s. 202). Kromě dětských dobrodružných příběhů psal také příběhy pro dospělé čtenáře, např. kniha: *Vstaň!* (1919), nebo *Zkažený anděl* (1923).

František Flos byl nejen spisovatelem a učitelem, ale i překladatelem z francouzštiny a angličtiny. Za svého života redigoval dětský časopis *Úsvit* a lidové kalendáře – *Havlíček* a *Palacký*. František Flos, který za svého života napsal čtyři desítky knih, zemřel v Praze ve věku 97 let (1961).

Příklady některých Flosových knih (VAVROUŠEK, 1938, s. 202; databazeknih.cz2):

- *Galerie dobráků* (1905),
- *Šibraváček* (1909),
- *Šlechtná srdce* (1917),
- *Zkažený anděl* (1925),
- *Polda* (1925),
- *Lovci orchidejí – třídílná série vycházející mezi lety 1920-1922*,
- *Lovci kožešin* (1934),
- *Plavčík Frantík* (1937),
- *Taje afrických pralesů* (1941).

Podle data vydání uvedených knih vidíme, že byly napsány až po jeho odchodu z Přelouče. V jeho dílech nevidíme vázanost na rodný kraj. Že je František Flos přeloučským autorem, tvrdíme jen na základě místa narození.

3.4.1.3. Jindřich Vojtěch Flos

Přeloučský rodák Jindřich Vojtěch Flos se narodil 31. října 1896. Jindřich Vojtěch Flos není jen autorem tzv. krásné literatury se zaměřením na děti, ale také autorem odborných publikací, které se zabývají pedagogikou. Zabýval se také překlady.

Jako příklad můžeme uvést knihu Rudyarda Kiplinga *Knih džunglí*. Jindřich Vojtěch Flos zemřel roku 1964 v Semilech (ZLATOHLÁVKOVÁ, 2004, s. 37).

Příklady Flosových publikací (podle katalogu Národní knihovny ČR):

- *Jak Václava Jozífků potkalo štěstí (1927)*,
- *Průboj – povídka ze života českých průkopníků na Slovensku (1927)*,
- *Napříč Přeboučskem (1928)*,
- *Z cest Evropou (1929)*,
- *Frantíkova dobrodružství (1930)*,
- *Statečný Jirka (1933)*,
- *Jirka Rálišův (1935)*,
- *Janovo věrné přátelství: dobrodružná povídka ze života českého chlapce (1947)*.

Vázanost Jindřicha Vojtěcha Flose na Přebouč je patrná pouze v knize *Napříč Přeboučskem*. Ta je zaměřená na popis geografie tohoto kraje. V jiných knihách není dohledatelná jeho ovlivněnost rodným městem.

3.4.2. Působili v Přebouči

3.4.2.1. Jan Alois Sudiprav Rettig

Jan Alois Sudiprav Rettig se narodil 21. 6. 1774 do smíšeného manželství. Otec byl německé národnosti a matka Češka. Již od malička se učil českému jazyku a celý život k němu měl kladný vztah. Po studiích na královehradeckém gymnáziu studoval práva a filozofii na univerzitě v Praze. Po úspěšném dokončení univerzitního studia pracoval v advokátních kancelářích. Později se stal magistrátním radou v Táboře, Přebouči, Ústí nad Orlicí, Rychnově nad Kněžnou a nakonec v Litomyšli. Do Přebouče přišel Jan Alois Sudiprav Rettig s manželkou (Magdalenou Dobromilou Rettigovou – autorka *Domáci kuchařky*) v roce 1813, dalších pět let zde zastával funkci magistrátního rady (JUZA, 2001, s. 257).

Přestože nebyl Rettig jen spisovatelem, ale i právníkem napsala o něm Doudová ve své knize: „*Psal větší i menší práce prózou i veršem, překládal z latiny do češtiny a složil některé divadelní hry.*“ (DOUDOVÁ, 1997, s. 10).

Ještě v Přelouči se manželům Rettigovým narodila dcera Jindřiška, později slavná operní pěvkyně. Další cesta je dovedla do Ústí nad Labem, kde se Rettigovým narodil syn Josef Ondřej Liboslav Rettig. Zde se také Rettigovi seznámili s některými představiteli českého vlastenectví. Jana Rettiga toto setkání neovlivnilo do takové míry, jako je tomu v případě jeho manželky Magdaleny Dobromily Rettigové. Jan Alois Sudiprav Rettig nakonec umírá v Litomyšli roku 1844 (OSOBNOSTI REGIONU, 2013).

Příklady jeho tvorby (*Osobnosti regionu*, 2013):

- *Kouzelná píšťalka aneb Na odslouženou v Klevetníku (1821)*,
- *Neškodí přátel zkoušeti (1822)*,
- *Sňatek ze žertu (1841)*.

Uvedené knihy vyšly až po Rettigově odchodu z Přelouče. Není zde jasná návaznost na Přelouč, proto nemůžeme potvrdit, ale ani vyvrátit jeho ovlivněnost městem Přelouč.

3.4.2.2. Magdalena Dobromila Rettigová

Magdalena Dobromila Rettigová rozená Artmannová byla česká spisovatelka. Známa je především jako kuchařka a autorka *Domácí kuchařky*.

Narodila se 31. ledna 1785 do rodiny vrchnostenského purkrabího. Po smrti otce (1792) se s matkou přestěhovaly z Osova do Prahy. O tři roky později se odtud přesunuly do Plzně, kde bydlely u příbuzných. V Plzni začala Magdalena navštěvovat německou měšťanskou školu (Magdaleny se již týkal zákon Marie Terezie o povinné školní docházce, který byl vydán v roce 1774). Po dokončení povinné školní docházky se Magdalena s matkou vrátily do Prahy. Tam výuka Magdaleny Dobromily pokračovala. Ačkoliv byly hlavní učební náplní budoucí Rettigové domácí práce, měla přístup ke knihovně, kde pokračovala ve vzdělávání po intelektuální stránce. Se svým budoucím manželem, Janem Aloisem Sudipravem Rettigem, se seznámila v roce 1804. Od počátku je pojilo přátelství. To nakonec přerostlo v lásku, která byla zpečetěna

sňatkem 31. ledna 1808. Již čtyři roky po svatbě se manželé Rettigovi přesouvají z Prahy do Přelouče, kam je Magdalenin manžel dosazen jako magistrátní úředník (DOUDOVÁ, 1997, s. 9–12).

Při pobytu v Přelouči bydleli v budově radnice, jež na konci 18. století prošla významnými stavebními úpravami. Byla upravena pro obytné účely. Přibyla zde i nově zbudovaná věž s hodinami (JOHANIDES, 1995, s. 67 – 69). V Přelouči se paní Magdalena vyznamenala jako „učitelka“ ve smyslu pomoci místním děvčatům s vařením a domácími pracemi. Dále do Přelouče přinesla zavařování ovocných kompotů, dříve se ovoce jen sušilo (JOHANIDES, 1995, s. 72).

V Přelouči se manželům Rettigovým narodila dcera Jindřiška, pozdější operní diva Stavovského divadla v Praze.

Z Přelouče se rodina Rettigových přesunula do Ústí nad Orlicí, kde se dostali mezi české vlastence. Toto setkání ovlivnilo hlavně Magdalenu Rettigovou, která do této doby psala německy. Po tomto setkání se snažila o uměleckou tvorbu také v českém jazyce. K souhrnnému vydání děl Magdaleny Dobromily Rettigové nedošlo. Její beletristická díla najdeme pouze ve formě rukopisů nebo v časopisech, dostupných v archivech České republiky (DOUDOVÁ, 1997, s. 13–16).

Z Ústí nad Orlicí se přesunuli do Rychnova nad Kněžnou a později do Litomyšle, kde Rettigová zemřela 5. března 1845 (DOUDOVÁ, 1997, s. 20). Z dostupných informací můžeme tvrdit, že nejinspirativnější bylo pro Rettigovou město Ústí nad Orlicí, kde se naplno projevilo její umělecké nadání. Zde také začíná používání českého jazyka v dílech Magdaleny Dobromily Rettigové.

Ukázky děl podle databázeknih.cz:

- *Arnošt a Bělínka (1820)*,
- *Mařenčin košíček (1822)*,
- *Domáci kuchařka (1826)*,
- *Narcisky (1834)*,
- *Kafičko a vše, co je sladkého (1845)*,
- *Kuchařská kniha (1845)*.

Všechny beletristická díla této autorky vznikla po jejím odchodu z Přelouče. Nemůžeme říci, že by byla nějakým způsobem ovlivněna městem Přelouč. Jako přeloučskou autorku ji označujeme pro její již zmíněnou práci s přeloučskými dívkami.

3.4.2.3. Ladislav Quis

Ladislav Quis se narodil v roce 1846 v Čáslavi do rodiny lékaře. Otec Ladislava Quise mluvil výhradně německy. To Ladislav v pozdějším věku odsuzoval. Školu začal navštěvovat v roce 1850 a o pět let později Ignác Quis (Ladislavův otec) zemřel na cholera. Již v této době Ladislav začal zajímat o literaturu a historii. Účastnil se divadelních představení, navštěvoval zámky a hrady (PEŠTA, 2014, s. 88).

V roce 1857 byl poslán do Prahy, kde pokračoval ve svém vzdělávání. Pražské školy vyučovaly převážně v německém jazyce, ale to se Ladislavu Quisovi nelíbilo. O dva roky později začal studovat na akademickém gymnáziu. Později v 60. letech založil spolek „Slavěna“. Později studoval nejen v Havlíčkově Brodě, ale i v Praze nebo v Táboře. Při studiích na Táborském gymnáziu začal vydávat časopis *Zora*, zároveň publikoval v regionálním časopise *Tábor*. Netrvalo dlouho a založil literární spolek „Slavoj“. Po absolvování gymnázia nastoupil na pražskou univerzitu, kde začal studovat práva. Seznámil se s osobnostmi, jako byl Vítězslav Hálek nebo Jan Neruda, který se stal jeho přítelem. Po ukončení studií získal praxi u pardubického právníka JUDr. Žáka. Později se vrátil do Prahy, kde se oženil s Kamilou Bohutínskou, se kterou měl čtyři děti. Na začátku 80. let se manželé znovu přestěhovali, tentokrát do Quisovi rodné Čáslavi. Zde si Quis zařídil samostatnou advokátní praxi (PEŠTA, 2014, s. 88–90).

Do Přelouče přišel v roce 1884, kde se nadále věnoval své právnické profesi. Usadil se i s rodinou v domě č. 25, kde se dnes nachází jeho pamětní deska s textem: „*Zde působil Ladislav Quis, doktor práv, advokát a spisovatel od r. 1884 do r. 1908.*“ (HOLLMAN, 1996).

Pro město Přelouč se stal významnou zakladatelskou osobností. Postaral se o založení veřejné městské knihovny, Občanské záložny nebo muzejní spolek. Ještě v roce 1884 přijal Quis místo člena knihovní komise. Ladislav Quis osobně vybral knihy, které budou zařazeny do fondu nové městské knihovny. Na nákup těchto knih dostával od Jana Dítě, zaměstnance záložny, dotace (MYSLIVEČEK, 1939, s. 5).

Quis byl důležitou osobností města. Nemohl chybět u žádné společenské nebo kulturní události. Ještě před příchodem Ladislava Quise do Přelouče zde byl vytvořen „Zábavný spolek“. Ten byl později přejmenován na „Občanskou besedu“. Členem tohoto spolku se Quis stal někdy v průběhu roku 1885. Quis se nesnažil pozvednout Přelouč jen kulturně, ale i sportovně. Postaral se o vytvoření přeloučského spolku „Tělovýchovné jednoty Sokol“ (PEŠTA, 2014, s. 92–93).

Z Přelouče odešel v roce 1909, přestěhoval se zpět do Prahy, kde také roku 1913 zemřel (PEŠTA2, 2019, s. 1).

Quisova původní literární tvorba (DATABÁZEKNIH, 2008–2021):

- *Z ruchu (1872)*,
- *Kytice z viol a růží (1872)*,
- *Ballady (1883)*,
- *Třešně (1884)*,
- *Písničky (1887)*,
- *Hloupý Honza (1892)*,
- *Epigramy (1897)*,
- *Posvicenská mše (1901)*,
- *Kniha vzpomínek (1902)*.

Podle uvedených roků vydání můžeme usuzovat, že více jak polovina uvedených knih vznikla v Přelouči.

Quis byl nejen právník, spisovatel, ale také překladatel. Jako příklady autorů, které překládal, můžeme uvést např. Friedricha Schillera, Heinricha von Kleista nebo Johanna Wolfganga von Goethe (BADATELNA, 2013–2021).

3.4.2.4. Jan Vincenc Diviš

Narodil se r. 1848 v Pardubicích. Byl to český chemik, ale hlavně cukrovarník a vynálezce. Po dokončení vyšší reálné školy v Pardubicích nastoupil na polytechnickou školu v Praze. Tam se zajímal nejen o obor chemie, ale navštěvoval také přednášky na filozofické fakultě pražské univerzity. Po úspěšném dokončení studia se vrátil do Pardubic, kde se ujal místa profesora chemie a přírodopisu na místní reálce. Učitelkou

profesi vykonával pouze rok, po kterém se vrátil ke své oblíbené chemii a průmyslu. Jan Vincenc Diviš ve své průmyslové kariéře velmi rychle postupoval. Již v roce 1876 se stal ředitelem v Josefově a za tři roky se dostal jako ředitel cukrovaru do Přelouče (J., 1892, s. 322–323).

V roce 1895 získal šlechtický titul s přívlastkem Jan Vincenc Diviš-Čistecký ze Šterlingu. O tento titul bohužel v roce 1908 přišel. Tuto skutečnost sám Diviš nazýval katastrofou a hanbou nejen pro něho, ale pro celou jeho rodinu. Právě z toho důvodu se snažil o jeho znovu získání, bohužel marně (ŽUPANIČ, 2006, s. 346).

Jako spisovatel se zabýval převážně odbornou prózou z oblasti cukrovarnictví. Mezi jeho díly najdeme také překlady Vernerových románů (např. *Dobrodružství tři Angličanů a tři Rusů*). Psal také beletristické knihy, jako příklad můžeme uvést jeho dílo *Ze života sirky* nebo *Chemická pohádka o hadru* (J., 1892).

Jan Vincenc Diviš zemřel v Pardubicích 13. října 1923. Zůstala po něm vdova Jindřiška a syn Jiří Diviš – přeloučský rodák a významný český chirurg (POD Z5, s. 201).

Příklady Divišových děl (Národní knihovna ČR, 2021):

- *Rukověť rozborů cukrovarnických k potřebě p.p. továrníků, technických úředníků, lučebníků a posluchačů chemie (1872),*
- *Krystalizace ve vakuu (1873),*
- *Cukrovarnictví (1879),*
- *Základy chemické technologie (1890),*
- *Vzpomínka na českého cukrovarníka Bernarda Smolika (1898),*
- *Zápisky z cest (1898),*
- *O starých památkách uměleckých a historických děkanského chrámu sv. Bartoloměje v Pardubicích (1908),*
- *Několik vzpomínek na založení cukrovaru v Přelouči (1920),*
- *Vzpomínky cukrovarníka (1923).*

Podle roku vydání, ale také dle tematiky napsaného díla můžeme říci, že minimálně kniha *Cukrovarnictví* vznikla při jeho pobytu v Přelouči. V jiných dílech je sice o Přelouči mluveno (např. *Několik vzpomínek na založení cukrovaru v Přelouči*), ale nebyly vydány při jeho pobytu v tomto městě.

3.4.3. Autoři „přeloučských“ pověstí

Níže uvedení autoři jsou příkladem toho, že autor nemusí žít ani pracovat ve sledovaném regionu, aby byl považován za přeloučského. V současné ani minulé literární sféře neexistuje ucelená kniha, jež by pracovala jen s přeloučskou pověstí. Ani tito autoři nejsou výjimkou. Region Přelouče zařazují jen z důvodu ucelenosti, protože se jejich díla zabývají buď celými Českými zeměmi, nebo Pardubickým krajem.

Většina přeloučských pověstí vypráví o městě Přelouči jako o „kocourkově“ nebo o „městě hloupých lidí“. Ani mnou vybraní autoři nejsou odlišní. Oba vypráví pověsti o přeloučské městské radě, jež byla a je zdrojem pobavení mezi čtenáři těchto regionálních pověstí.

Primus Sobotka v knize *Kratochvilná historie měst a míst Zemí koruny české* vypráví příběhy, jak přeloučští radní vezli *Apoštoly* k pražskému purkrabímu. Bohužel přeloučští spletli význam tohoto slova (*Apoštoly*) a na Pražský hrad dovezli opravdové sochy dvanácti apoštolů. Jiný příběh, jež Sobotka vypráví je o nepodařené popravě, která skončila nechtěným propuštěním zločince na svobodu.

František Karel Rosůlek očividně znal knihu výše zmíněného Primuse Sobotky (sám ji na str. 193 zmiňuje), proto vypráví příběhy z jiného soudku. Ačkoliv se jedná o jiné pověsti, přece jen se neobešel bez zmínění přeloučských radních. V první pověsti o Přelouči Rosůlek vypráví o smrti sedleckého opata, kterého podle pověsti ubili samotní obyvatelé Přelouče. Druhá pověst nazvaná *Pamětihodný nález městečka Přelouče r. 1558* mluví o sporu mezi pardubickým hejtmanem a primátorem města Přelouče. Šlo o dluh, který mezi nimi vznikl. Tento dluh svou nerozvážností, možná dokonce hloupostí, ačkolí by někteří lidé mohli říct, že spíš oddaností vůči představenému, převzala městská rada na sebe. Právě kvůli tomuto kousku si Přelouč získala svou přezdívku – „město hloupých lidí“.

3.4.3.1. Primus Sobotka

Primus Sobotka se narodil ve Velimi dne 29. ledna 1841. Ve škole, kterou navštěvoval v Praze, a později i v Kutné Hoře získával velmi dobrá vysvědčení. Po dokončení vzdělávání na pražském gymnáziu nastoupil na Karlovu univerzitu, kde se věnoval

studiu filologie a filozofie. I Karlovu univerzitu zdárně ukončil. Později získal místo jako úředník, právě na Karlově univerzitě (VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI VELIMSKÉ).

Primus Sobotka byl literárně činný svou prací v *Bazaru*, patřící k časopisu *Světlozor*, zároveň se podílel na redigování *Malice lidu* (VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI VELIMSKÉ). Od 90. let 19. století se stal hlavním redaktorem *Ottova Slovníku naučného*. V jeho pozůstalosti jsou uloženy doklady o korespondenci s představiteli literárního života 19. a 20. století. Byli mezi nimi např. Jakub Arbes, Alois Jirásek, Ladislav Stroupežnický nebo Zikmund Winter (WAGNER, 1966, s. 3).

Jeho práce nebyla ale jen literárně vědecká. Působil také jako spisovatel. Svými drobnými prózami a básněmi přispíval do nejednoho českého časopisu 19. století. Mezi nimi stojí za zmínku např. časopis *Lumír*, *Květy* nebo *Česká včela*. Bohužel těmito pokusy se nijak neuchytil (VAVROUŠEK, 1938, s. 246).

Působil také jako překladatel nejen z anglického jazyka. Zaměřoval se např. na Alfreda Tennysona a jeho báseň *Enoch Arden* (do češtiny byla přeložena v roce 1875), do českého jazyka přeložil také román Henryho Fieldinga *Tom Jones* (do češtiny přeložen v roce 1872).

Primus Sobotka zemřel 1. srpna 1925 (ŠTZ16, s. 214). Za svého života se zajímal o český a slovenský folklor, což dokládá jeho kniha *Kratochvilná historie měst a míst v zemích koruny svatováclavské* (Horák, 1926, s. 158), kterou po vzniku Československa (podle internetového portálu databazeknih.cz) rozšířil o Slovensko, Podkarpatskou Rus a Lužici. Tuto doplněnou verzi pojmenoval *Kratochvilná historie měst a míst státu Československého s přídavkem Lužicko-srbské a Haličsko-rusínské*.

Příklady Sobotkových děl podle *Literárního atlasu* (1938):

- *Rostlinstvo v národním podání slovan (1879)*,
- *Výklady prostonárodní z oboru jazykozpytu, bájesloví, psychologie národní atd. (1882)*,
- *Kratochvilná historie měst a míst v Zemích koruny české (1885)*,
- *Kratochvilná historie měst a míst státu Československého s přídavkem Lužicko-srbské a Haličsko-rusínské (1919)*.

Uvedená díla jsou spíše ilustrací Sobotovi literární činnosti, než poukázáním na vázanost tohoto autora na město Přelouč. Jediné dílo, které je možné považovat za

přeloučské, jsou knihy *Kratochvílná historie měst a míst v Zemích koruny české* a rozšířená verze této knihy *Kratochvílná historie měst a míst státu Československého s přídatkem Lužicko-srbské a Haličsko-rusínské*.

3.4.3.2. František K. Rosůlek

František Karel Rosůlek se narodil 20. ledna 1859 v Pardubicích do rodiny, která měla nejen zámečnickou, ale i učitelskou tradici. František Rosůlek následoval ve šlépějích svého děda a praděda a stal se učitelem. V Pardubicích navštěvoval reálnou školu. Později nastoupil na učitelský ústav do Příbrami, který zdárně ukončil v r. 1879. Během své učitelské praxe vyučoval na různých školách. Byly jimi např. Svinčany, Rohovládová Bělá a Nové Holicce. Do důchodu odešel v roce 1924 (POTĚŠIL, 1932).

Kromě své pedagogické praxe se zabýval také historií. Stal se kustodem archeologické sbírky pardubického muzea. Zároveň byl jedním z autorů, kteří se podíleli na vydání díla *Pardubicko-Holicko-Přeloučsko* mezi lety 1903–1926. Ve svých literárních dílech se většinou zabýval právě historií lokalit východních Čech (ROSŮLEK, Bibliografie dějin Českých zemí).

Na počátku své literární dráhy publikoval svá díla v časopisech *Paleček*, *Národní politika*, *Národní listy*, ale i do pardubických časopisů, byly jimi např. *Naší mládeži* nebo *Učitelské noviny* (POTĚŠIL, 1932). Později vydával spíše monografie, nebo se podílel na vydávání sborníku již zmíněného *Pardubicko-Holicko-Přeloučsko*. František Karel Rosůlek zemřel v roce 1940 ve věku 81 let (ROSŮLEK, 2013).

Jako příklady děl uveďme (podle katalogu Národní knihovny ČR):

- *Z výletu na Hrubou skálu; Z výletu na Košumberk (1890)*,
- *O Moravském Švýcarsku (1890)*,
- *Pověsti Pardubicka (1892)*,
- *Květina okolí Pardubic (1905)*,
- *V Solné Komoře (1907)*,
- *Předhistorické památky, objevené v letech 1914-1915 (1916)*,
- *Zvonice a zvony na Pardubicku (1919)*,
- *Kunětická Hora (1922)*,

- *Našim i cizím: vlastivědná okresní čítanka pardubická pro mládež i dospělé (1925).*

František Rosůlek je autorem, který psal převážně o pardubickém kraji, proto není možné považovat jej za čistě přeloučského autora z jiného důvodu než jeho zařazením pověstí o městě Přelouč do jeho knihy *Pověsti Pardubicka*.

PRAKTICKÁ ČÁST

V této části bakalářské práce se zabýváme zkoumáním znalostí obyvatel Přelouče o místní regionální literaturu. Kvůli nedostatku respondentů z tohoto města jsme se rozhodli rozšířit náš výzkum o obyvatele pardubického kraje. Vycházíme ze základních pojmů, které jsou obsažené v teoretické části práce. V prvních bodech praktické části bakalářské práce se seznámíme s cílem výzkumného šetření a s konkrétními otázkami, které byly pokládány respondentům.

4. Východiska

Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem našeho výzkumného šetření bylo zjištění, do jaké míry se obyvatelé pardubického kraje a města Přelouče zajímají o téma regionální literatury obecně, ale i konkrétně o přeloučskou literaturu. Blíže se zaměřujeme na konkrétní přeloučské autory, zjišťujeme, jestli jsou tyto autoři mezi obyvateli známí nebo zda propadli pomyslým sítím a zapomnělo se na ně.

Výzkumné otázky

Otázky se týkají obecných pojmů regionální literatury, přeloučské literatury a konkrétních autorů. V některých otázkách jsme se inspirovali dotazníkem vytvořeným Svatavou Urbanovou, která jej použila ve své knize *Region bez hranic* (2001). Důvodem průzkumu byl zájem o zjištění, zda se pohled za posledních 20 let na některé otázky posunul, nebo zda zůstal stejný.

Základní otázkou, kterou jsme si položili, bylo: „*Znají přeloučské autory jen obyvatelé Přelouče nebo se tato znalost dostala za hranice regionu? Co vůbec lidé považují za region? Jaký pohled se mezi lidmi rozšířil v ohledu regionální literatury a školního vyučování?*“ Na všechny tyto otázky jsme našli odpovědi v našem dotazníku.

4.1.Sběr dat

V praxi existuje mnoho typů výzkumů. Pro naše účely jsme zvolili kvantitativní metodu, kterou jsme provedli formou dotazníku. Jedná se o metodu, jež nepočítá s velkou finanční nákladností, zároveň zde není kladen velký důraz ani na časovou náročnost.

Podmínkou dotazníku je dostatečný počet otázek, který by neměl být příliš vysoký. Otázky na, které jsme se ptali našich respondentů, byli dvojího typu – tzv. otevřené (otázky, na které respondent vymýšlí odpověď samostatně) i zavřené (otázky, na které jsou respondentovi nabídnuty konkrétní možnosti, jak odpovědět) otázky (HAVLÍČKOVÁ, 2015, s. 70–71).

4.2.Náš dotazník

Dotazník navazuje na teoretická východiska, která jsme obsáhli v první části bakalářské práce. Dotazník byl zaměřen na veškeré věkové kategorie od 15 let. Pro všechny věkové kategorie jsme měli připravenou pouze jednu verzi dotazníku, rozdělenou do tří sekcí.

V první části byly pokládány otázky zaměřené na čtenáře. Chtěli jsme zjistit, s jakou osobností se setkáváme, zda se jedná o muže nebo ženu, jestli se místo jeho zaměstnání/školní docházky nachází v Přelouči nebo jinde v Pardubickém kraji. V této sekci byly zahrnuty čtyři otázky.

Druhá část byla zaměřena na region a regionální literaturu v obecné rovině. Cílem bylo zjištění, jestli a do jaké míry lidé přemýšlejí o regionální literatuře, regionu atd. Zde jsme vytvořili šest otázek. Většinou se prolínaly otevřené a zavřené typy otázek.

Poslední část dotazníku se věnovala přímo městu Přelouč. Důvodem zařazení této části byla snaha o zjištění, zda se znalost o přeloučských autorech dostala za hranice Přelouče nebo se znalosti o těchto autorech neuchovaly ani v námi sledovaném městě. Poslední otázkou v této části byla jediná nepovinná otázka v tomto dotazníku. Jednalo se o možnost zanechat na sebe kontakt v případě, že by respondent chtěl znát výsledky šetření. V této poslední sekci jsme vytvořili 14 otázek povinných a jednu

otázku nepovinnou (možnost zanechání kontaktu). Opět se většinou prolínaly otázky uzavřené a otevřené.

4.3.Předvýzkum

Abychom si byli jisti, že jsou otázky pokládány srozumitelně a námi sebraný vzorek odpovědí bude co nejpřesnější, rozeslali jsme zkušební dotazník 30 lidem v našem okolí. S ohledem na to, že se nám vrátilo 28 dotazníků (99 %), usoudili jsme, že byl dotazník srozumitelný a není potřeba ho nijak upravovat.

5. Analýza výzkumného šetření

Cílovou skupinou jsme určili učitele na přeloučských školách, učitele na pardubických školách, ale i lidi v našem okolí, kteří žijí v Pardubickém kraji, potažmo přímo v Přelouči.

S ohledem na to, že jsme dotazník posílali učitelům, prosili jsme je o jejich distribuci mezi žáky nebo studenty jejich škol. Učitelé ze všech škol, kam jsme posílali dotazník, byli velmi ochotní pomoci a na naše otázky odpovídali. Bohužel jsme se setkali s nechutí nebo neochotou vyplňování od žáků i studentů oslovených škol. Důvod může být dvojího typu: buď nedošlo k distribuci námi poskytnutého materiálu, nebo žáci/studenti nechtěli odpovídat.

Na náš dotazník odpovědělo celkem 31 lidí, toto číslo přisuzují současné situaci, kdy se nikomu nechce dělat to, co není nutností.

5.1. První sekce dotazníku

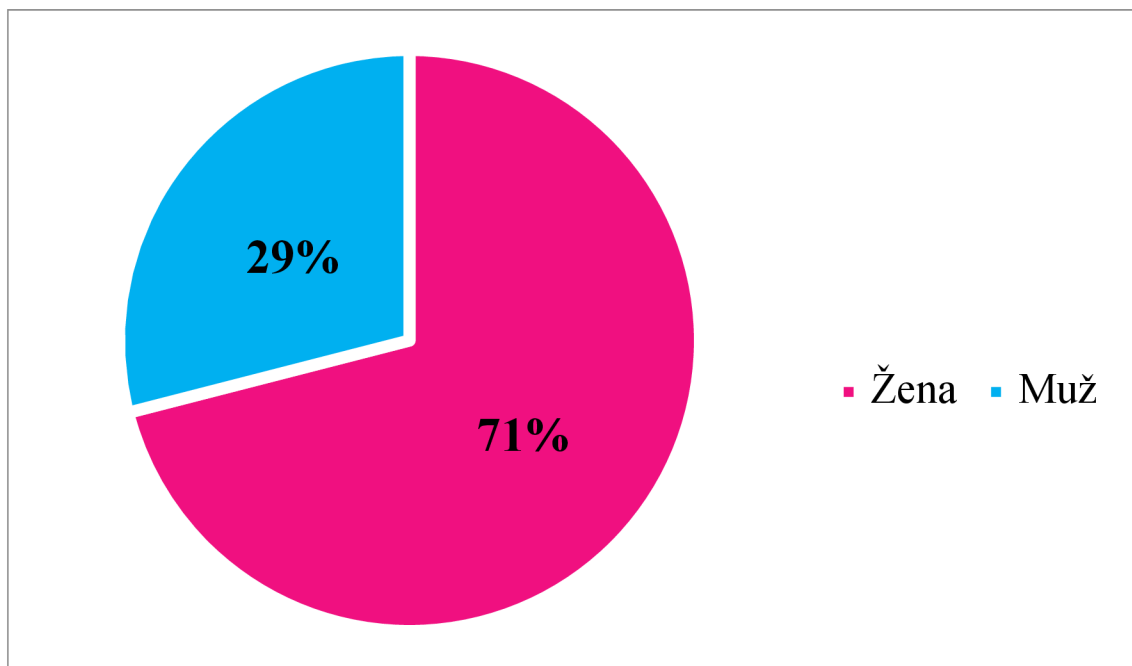
5.1.1. Pohlaví respondentů

Cílem této otázky bylo zjištění, zda na dotazník odpovídali více muži či ženy. Účastnilo se 31 respondentů, z toho 71 % žen a 29 % mužů. S ohledem na to, že většina odpovídajících pracuje ve školském prostředí, můžeme sledovat, že v učitelské profesi stále převládají ženy.

Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů

Pohlaví	Počet	
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muž	9	29
Žena	22	71

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

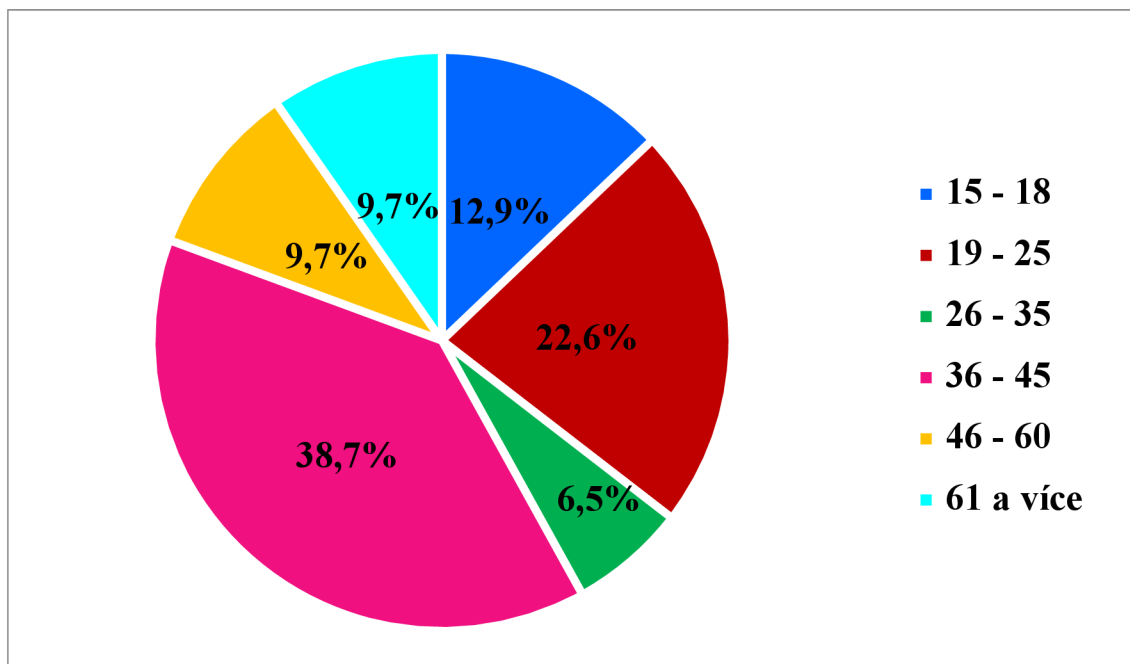
5.1.2. Věková struktura respondentů

Důvodem položení této otázky bylo utvoření obrázku o věkovém rozložení respondentů. Nejpočetnější skupinou byla věková kategorie 36–45 let, kde odpovídalo 38,7 % lidí. Za touto skupinou následovala věková kategorie 19–25 let, kde odpovídalo 22,6 % respondentů, poslední skupina, která se dostala nad 10 %, byla věková kategorie 15–18 let, kdy odpovídalo 12,9 % respondentů.

Tabulka č. 2: Věková struktura respondentů

Věková kategorie	Absolutní počet	Relativní počet
15–18	4	12,9
19–25	7	22,6
26–35	2	6,5
36–45	12	38,7
46–60	3	9,7
61 a více	3	9,7

Graf č. 2: Věková struktura respondentů

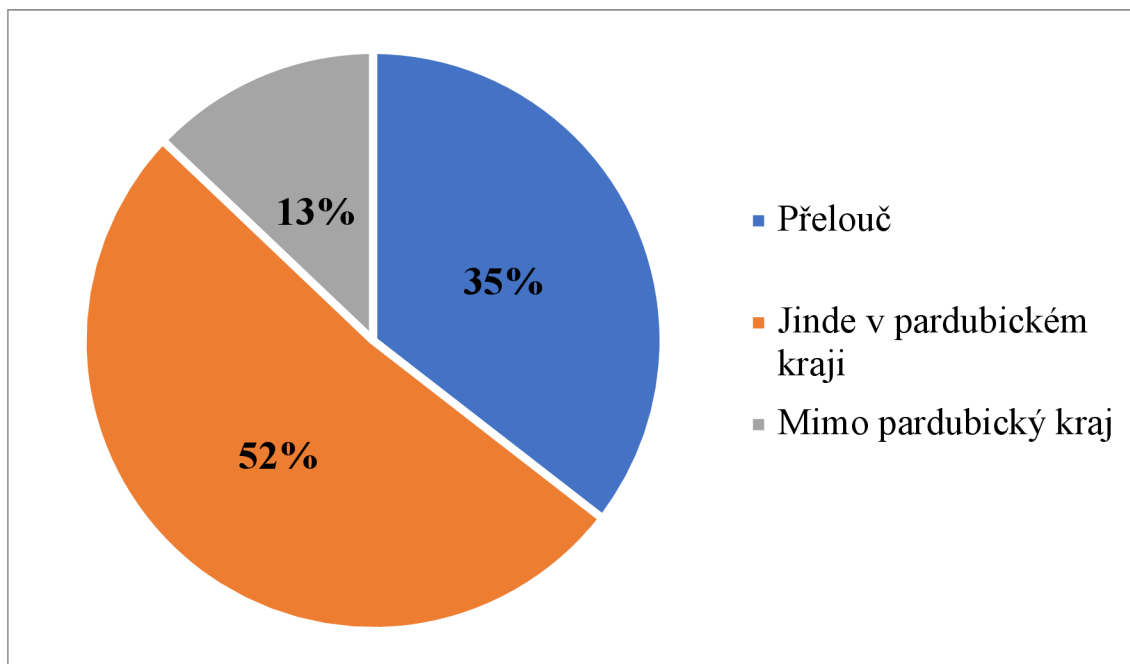
5.1.3. Místo bydliště dotazovaných

Sledujeme, zda jsou respondenti z Přelouče, pardubického kraje nebo žijí mimo pardubický kraj. 51,6 % dotazovaných žije v pardubickém kraji, v Přelouči žije 35,5 % respondentů. V dotazníku se nám objevili respondenti, kteří žijí mimo pardubický kraj.

Tabulka č. 3: Místo bydliště

Místo bydliště	Absolutní počet	Relativní počet
Přelouč	11	35,5
Jinde v pardubickém kraji	16	51,6
Mimo pardubický kraj	4	12,9

Graf č. 3: Místo bydliště

5.1.4. Místo zaměstnání/místo školní docházky respondentů

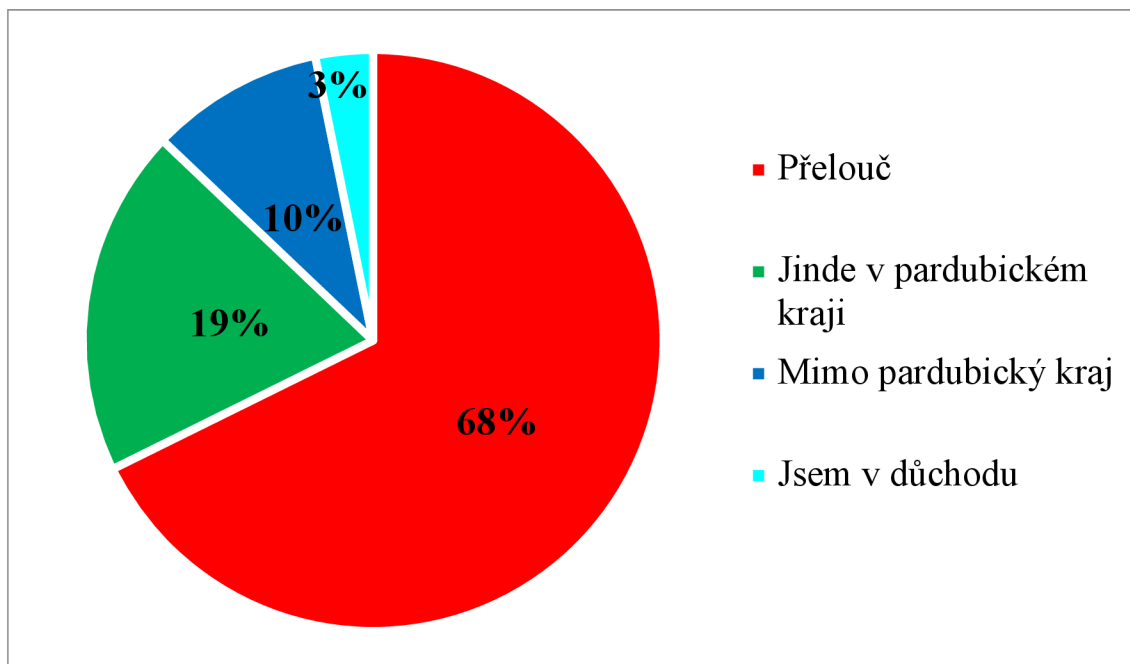
Touto otázkou jsme se snažili zjistit, zda je místo pobytu stejné jako místo zaměstnání nebo místo školní docházky. Výzkumné šetření této otázky dopadlo tak, jak jsme předpokládali. Nadpoloviční většina respondentů uvedla, že pracuje nebo navštěvuje školu právě v Přelouči (67,7 %).

Tabulka č. 4: Místo zaměstnání / místo školní docházky

Místo bydliště	Absolutní počet	Relativní počet
Přelouč	21	67,7
Jinde v pardubickém kraji	6	19,4
Mimo pardubický kraj	3	9,7
Jsem v důchodu	1	3,2

Graf č. 4: Místo zaměstnání / místo školní docházky

5.2. Druhá sekce dotazníku

Druhá sekce dotazníku obsahuje obecné otázky o regionální literatuře. Vycházíme z poznatků uvedených v teoretické části práce.

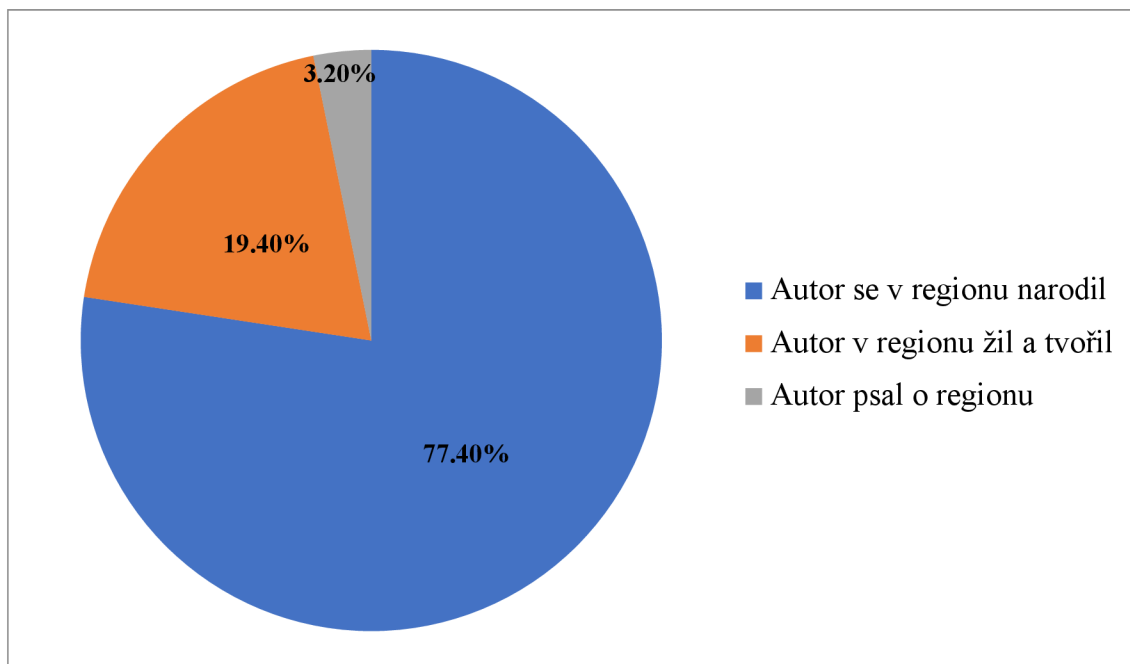
5.2.1. Otázka č. 1 – *Kdo je regionální autor?*

Koho byste označil/a za regionálního autora? Na tuto otázku nám 77,4 % respondentů odpovědělo, že regionálním autorem je takový spisovatel, jenž v regionu žil a tvořil. Přes hranici 19,4 % se dostala i možnost, že se autor v regionu narodil.

Tabulka č. 5: Regionální autor

Regionální autor	Absolutní počet	Relativní počet
Autor se v regionu narodil	6	19,4
Autor v regionu žil a tvořil	24	77,4
Autor psal o regionu	1	3,2

Graf č. 5: Regionální autor

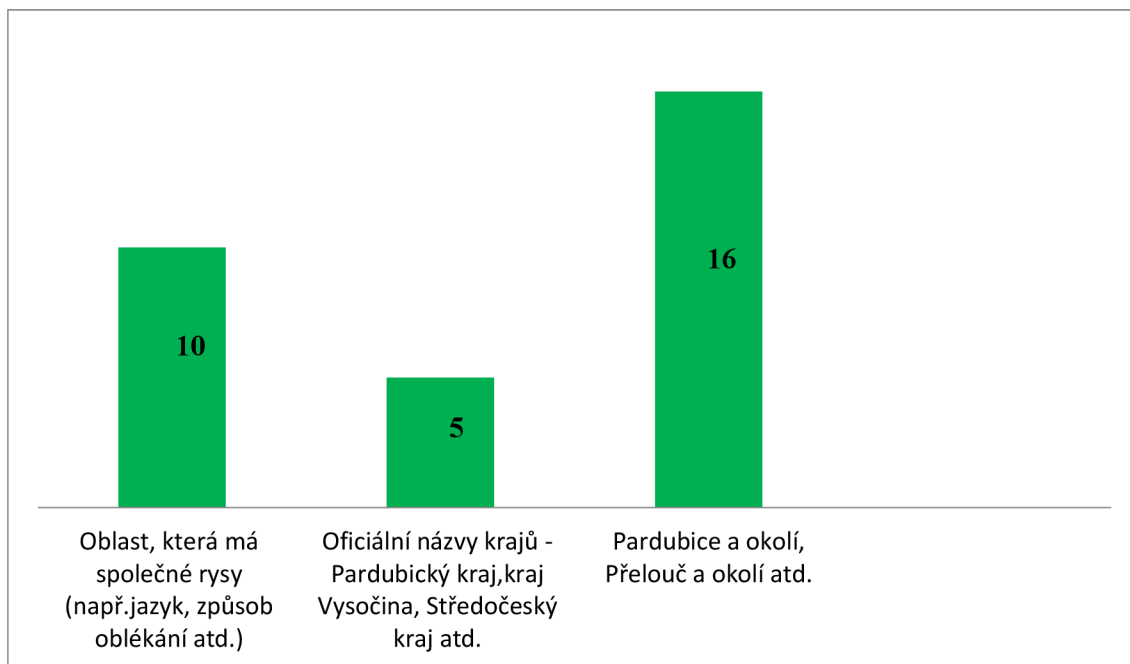
5.2.2. Otázka č. 2 – *Co je region?*

Co si představíte pod pojmem region? Více než polovina odpovídajících zastává názor, že region je oblast kolem většího města, tuto odpověď uvedlo 51,6 % respondentů. Touto otázkou jsme se inspirovali od Svatavy Urbanové a jejím dotazníkem v knize *Region bez hranic* (2001). Obě výzkumná šetření dopadly stejně, respondenti již před dvaceti lety uváděli, že region je oblast kolem většího města.

Tabulka č. 6: Region

Region	Absolutní počet	Relativní počet
Oblast, která má společné rysy (např. jazyk, způsob oblékání atd.)	10	32,3
Oficiální názvy krajů – Pardubický kraj, kraj Vysočina, Středočeský kraj atd.	5	16,1
Pardubice a okolí, Přelouč a okolí atd.	16	51,6

Graf č. 6: Region

5.2.3. Otázka č. 3 – Méněcenná literatura či nikoli

Znamená označení „regionální literatura“ méněcennost těchto děl? (Z pohledu Prahy).

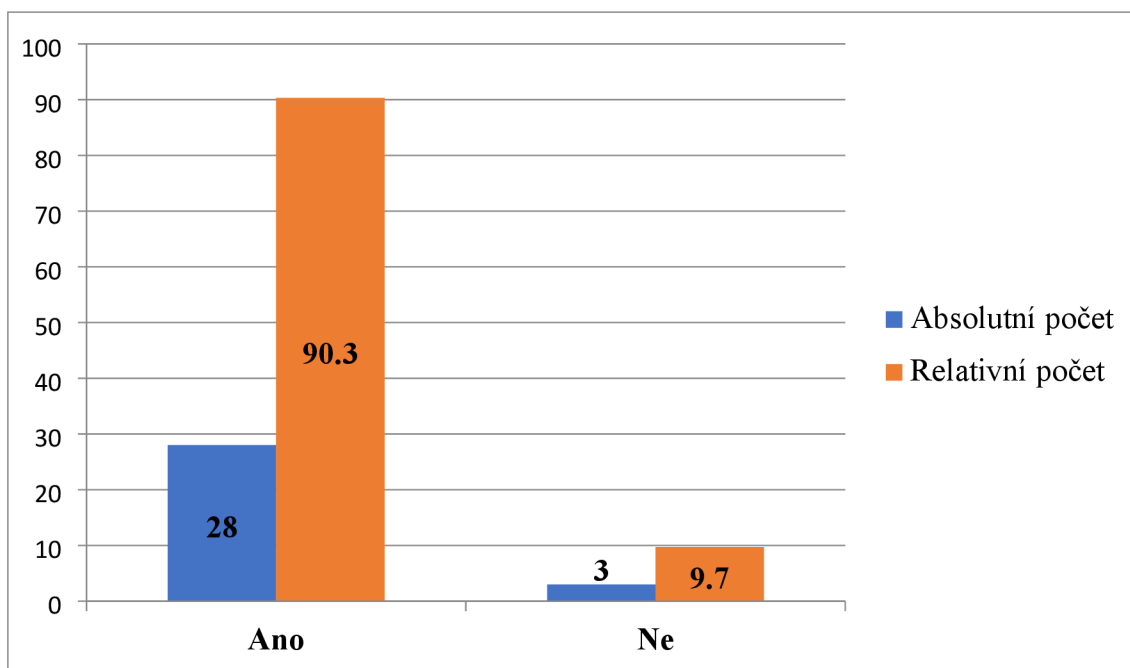
Zde jsme chtěli zjistit, jestli se na regionální literaturu lidé v pardubickém kraji dívají s despektem jen kvůli tomu, že nebyla napsána v Praze. Ve výzkumném šetření nám možnosti, že regionální literatura není méněcenná oproti pražské literatuře, odpovědělo 90,3 % respondentů negativně. Naopak za méněcennou ji považuje 9,7 % dotazovaných. U této uzavřené otázky je připojena otevřená část, kde respondenti měli uvést důvod, proč si myslí, to co odpověděli. Hned dva dotazovaní odpověděli: *„Každý region má své přednosti.“* Jiný dotazovaný odpovídal takto: *„Regionální literatura má jistě svá specifika. Je často omezená popularitou autora nebo jen možnostmi knihu vydat a distribuovat. Může být však stejně kvalitní / nekvalitní jako tzv. velká literatura, vycházející např. ve větších nákladech a známější širší publiku.“* Tento názor je velmi zajímavý a nelze s ním nesouhlasit, na regionální literaturu je někdy zapomináno právě z důvodu neznámosti autorů. Další z respondentů uvedl i historický kontext regionální literatury, kdy bylo v dřívějších

dobách pohlíženo na regionální literaturu jako méněcennou, to se dělo proto že vznikala mimo kulturní centrum, kterým Praha v minulosti byla.

Tabulka č. 7: Méněcennost regionální literatury

Méněcennost regionální literatury	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	3	9,7
Ne	28	90,3

Graf č. 7: Méněcennost regionální literatury

5.2.4. Otázka č. 4 – Zájem o regionální literaturu

Zabýváte se nebo čtete regionální literaturou?

Zde jsme chtěli zjistit, jestli se obyvatelé pardubického kraje a Přelouče zabývají regionální literaturou. Je zde možné zahrnout obě možnosti – vědecky se zabývají regionální literaturou Přelouče, pouze ji čtou. Tato otázka je opět složená

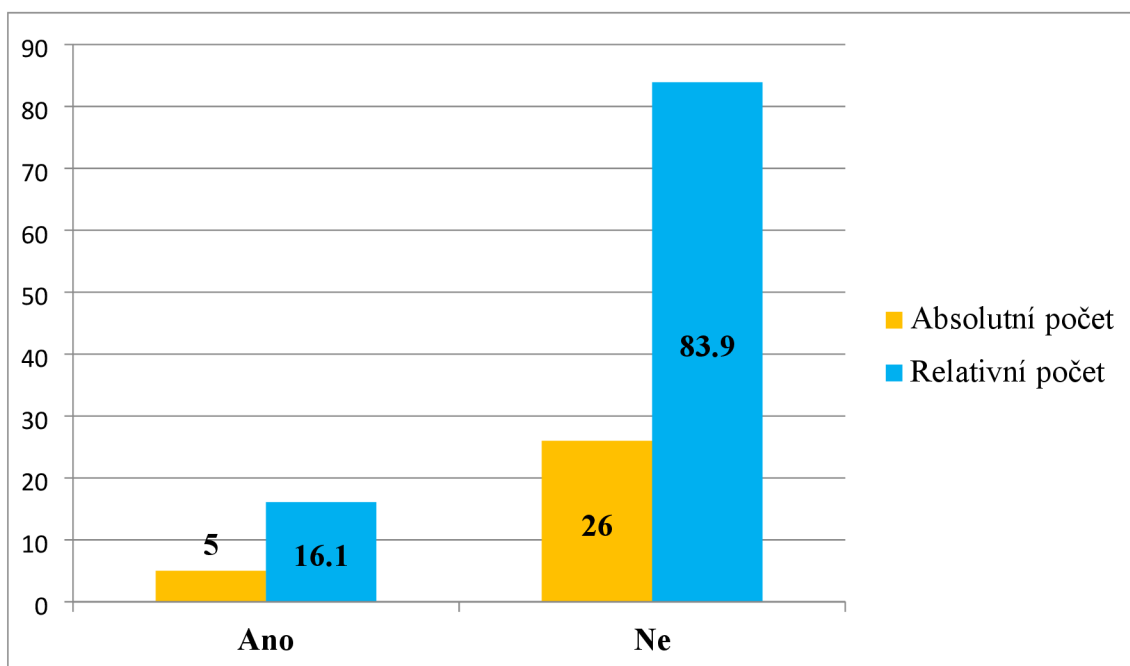
z uzavřené a otevřené verze. Pokud respondenti odpověděli ANO, měli napsat, proč je podle respondentů důležité zabývat se regionální literaturou.

V této části převládla odpověď NE, kdy takto odpovědělo 83,9 % zpovídaných. Zde vidíme, že zájem o regionální literaturu mezi obyvateli pardubického kraje a Přelouče není nijak velký. Jeden z respondentů uvedl: „*Je často zajímavá, originální. Nemusí mít velké ambice, ale to je v dnešní době u literatury spíše výhoda. Číst ji znamená mít možnost objevovat nečekané. A co je pro mě možná nejdůležitější – umožňuje mi skládat si přesnější obraz historie a současnosti mého bližšího světa, v němž žiji a které tvoří právě město, region, události, lidé a místa s nimi spojené.*“ Je zde krásně shrnuta podstata regionální literatury, jejímž primárním úkolem je informovat o regionu.

Tabulka č. 8: Zájem o regionální literaturu

Zájem o regionální literaturu	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	26	83,9
Ne	5	16,1

Graf č. 8: Zájem o regionální literaturu

5.3. Třetí sekce dotazníku

V poslední sekci dotazníku se zaměřujeme na sledování na samotnou přeloučskou literaturu a konkrétní autory tohoto města.

5.3.1. Otázka č. 1 – Znáte přeloučské autory?

Znáte nějakého spisovatele, který by se dal označit za „přeloučského“?

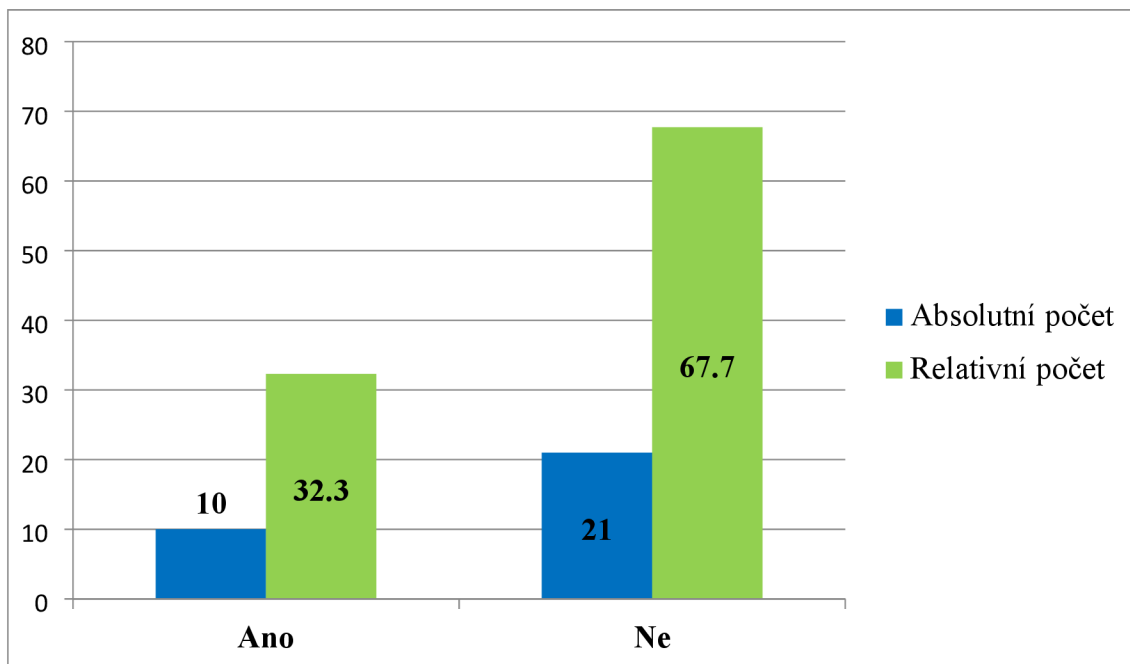
První otázka se zaměřovala na obecnou znalost, případně neznalost přeloučských autorů. 67,7 % respondentů odpovědělo, že žádného přeloučského autora nezná. To nám může ukazovat na nezájem o sledovanou literaturu nebo jen na neuvědomění si, že autor, kterého známe je vlastně spojen s Přeloučí.

Otázka se skládá z uzavřené a otevřené části, kdy jsme chtěli, aby dotazovaní uvedli doplňující informaci v případě, že odpověděli ANO. Touto doplňující informací bylo uvedení jména jimi známého autora. V odpovědích se často objevovalo jméno Františka Flose, Tůmy Přeloučského, nebo Jana Diviše, Jan Tetřev, Petr Vorel. Tři dotazovaní uvedli jména Tomáše Mazala a Karla Novotného (případně jejich pseudonymy – Zdenička Spruzená a Josef Vadný).

Tabulka č. 9: Přeloučský autor

Přeloučský autor	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	10	32,3
Ne	21	67,7

Graf č. 9: Přeloučský autor

5.3.2. Otázka č. 2 – *Setkání s autorem.*

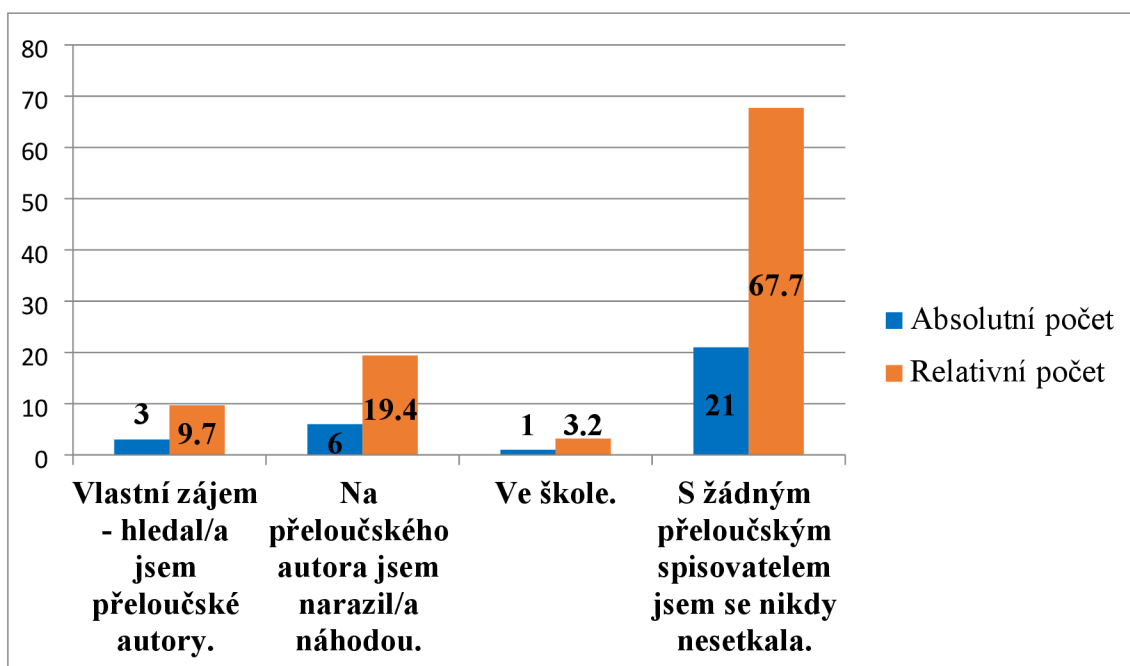
Kde jste se s Vámi uvedeným autorem setkali?

V případě, že respondenti v předchozí otázce uvedli ANO, měli do této otázky uvést, kde se s autorem setkali. Výzkumným šetřením nám vyplývá, že se s přeloučským autorem obyvatelé pardubického kraje a Přelouče setkali náhodou, při četbě jiné knihy, kde byl tento autor zmíněn, případně návštěvnou knihovny, kde je zaujala kniha atd.

Tabulka č. 10: Setkání s autorem

Setkání s autorem	Absolutní počet	Relativní počet
Vlastní zájem – hledal/a jsem přeloučské autory.	3	9,7
Na přeloučského autora jsem narazil/a náhodou.	6	19,4
Ve škole.	1	3,2
S žádným přeloučským autorem jsem se nikdy nesetkal/a.	21	67,7

Graf č. 10: Setkání s autorem

5.3.3. Otázka č. 3 – Regionální literatura ve škole?

Je užitečné, zahrnout vyprávění o regionálním autorovi do vyučování?

Důvodem položení této otázky bylo zjištění, jak se občané pardubického kraje a Přelouče dívají na problematiku zařazení regionu do školní výuky. Výzkumné

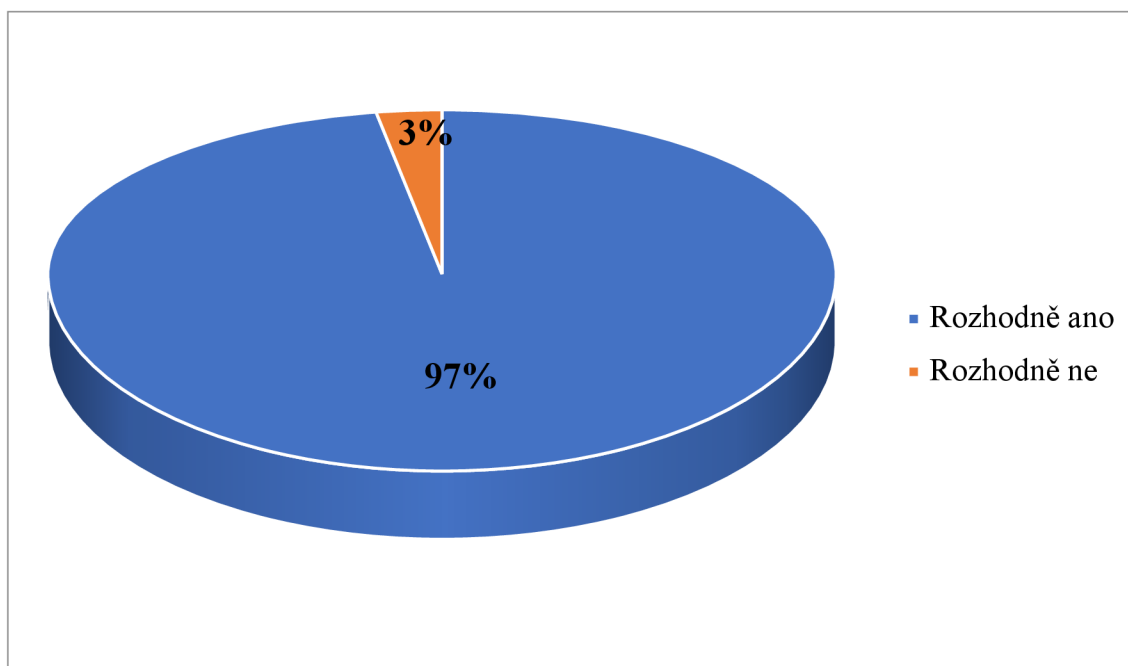
šetření této otázky dopadlo velmi pozitivně. Pro zařazení regionu do školního vyučování se vyslovilo 96,8 % respondentů.

Otázka se skládá z uzavřené a otevřené části, ve které jsme chtěli, aby odpovídající krátce zdůvodnil proč region do výuky zahrnout, či nikoli. Objevovaly se zde podobné názory typu: výklad o regionu „*obohatí žáky o poznatky z místa bydliště*“, nebo že by se jednalo o ozvláštnění výuky, jež zařazujeme v podobě zajímavostí z našeho regionu. Jeden z respondentů odpověděl, že by děti měly vědět, že spisovatel žije jen v Praze, což je jeden z problémů neznalosti regionální autorů. Skoro každý člověk předpokládá, že spisovatel žije v Praze, která byla a bezpochyby je kulturním centrem naší republiky.

Tabulka č. 11: Region do školní výuky

Region do školní výuky	Absolutní počet	Relativní počet
Rozhodně ano	30	96,8
Rozhodně ne	1	3,2

Graf č. 11: Region do školní výuky

5.3.4. Otázka č. 4 – Přeloučský rošt

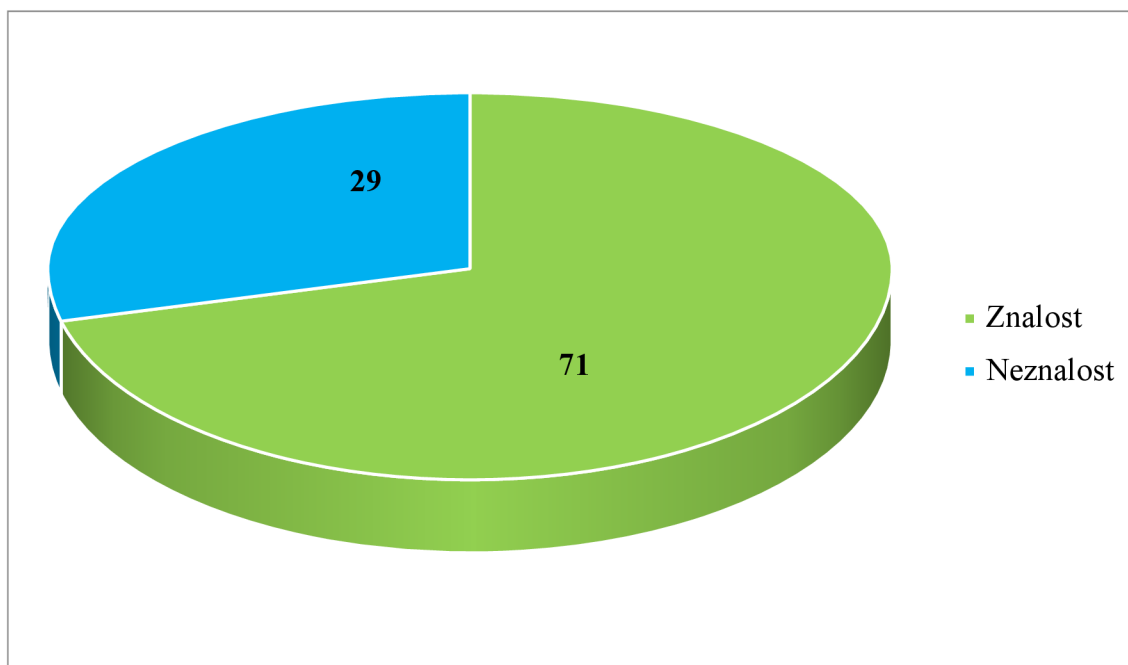
Znáte název časopisu, který je vydáván v Přelouči?

Prověřování znalostí přeloučského periodika dopadlo nad očekávání dobře. Na tuto otázku odpovědělo celkem 71 % respondentů, že periodiku znají, 64,5 % z nich byli schopni uvést jméno sledovaného periodika (*Přeloučský rošt*). Takovou míru úspěchu přisuzují nejen počtu dotazovaných, kteří žijí v Přelouči, ale také 67,7 % respondentů, jež v Přelouči pracují nebo sem jezdí do školy.

Tabulka č. 12: Přeloučské periodikum

Přeloučské periodikum	Absolutní počet	Relativní počet
Znalost	22	71
Neznalost	9	29

Graf č. 12: Přeloučské periodikum

5.3.5. Otázka č. 5 – Přeloučské pověsti.

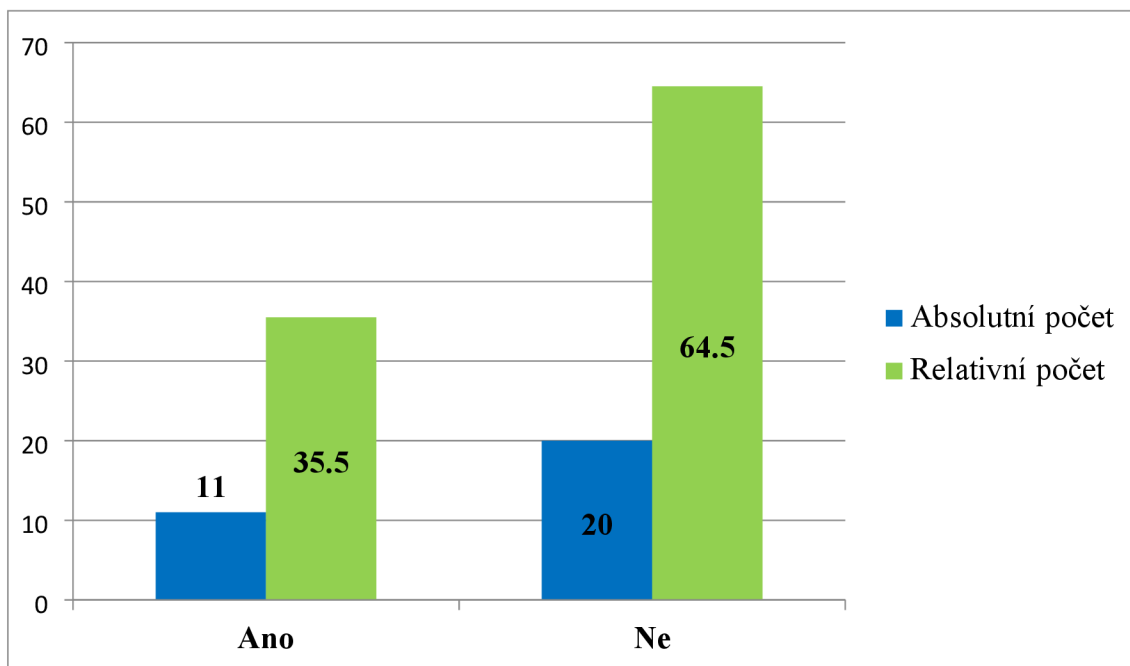
Znáte nějakou pověst, která se odehrála v Přelouči?

Dále jsme se zaměřovali na zjištění, zda místní lidé a pardubičtí znají pověsti města Přelouče. Otázka se skládá ze dvou částí, v první části si respondent mohl vybrat z možností ANO, NE. Pokud zaškrtl ano, měl v další části uvést, o čem v jeho myšlené pověsti jde. Většina respondentů si vzpomněla na to, jak přeloučští tahali vola na věž, aby jim tam spásl trávu. Někteří si vzpomněli na historky o místních radnících, nebo na pověst, která se váže k přeloučskému znaku, či ke vzniku jména města Přelouče. ANO odpovědělo celkem 64,5 % respondentů, variantou NE odpovědělo 35,5 % odpovídajících.

Tabulka č. 13: Pověst

Výrok	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	11	35,5
Ne	20	64,5

Graf č. 13: Pověst

5.3.6. Otázka č. 6 – *Kdo psal přeloučské pověsti?*

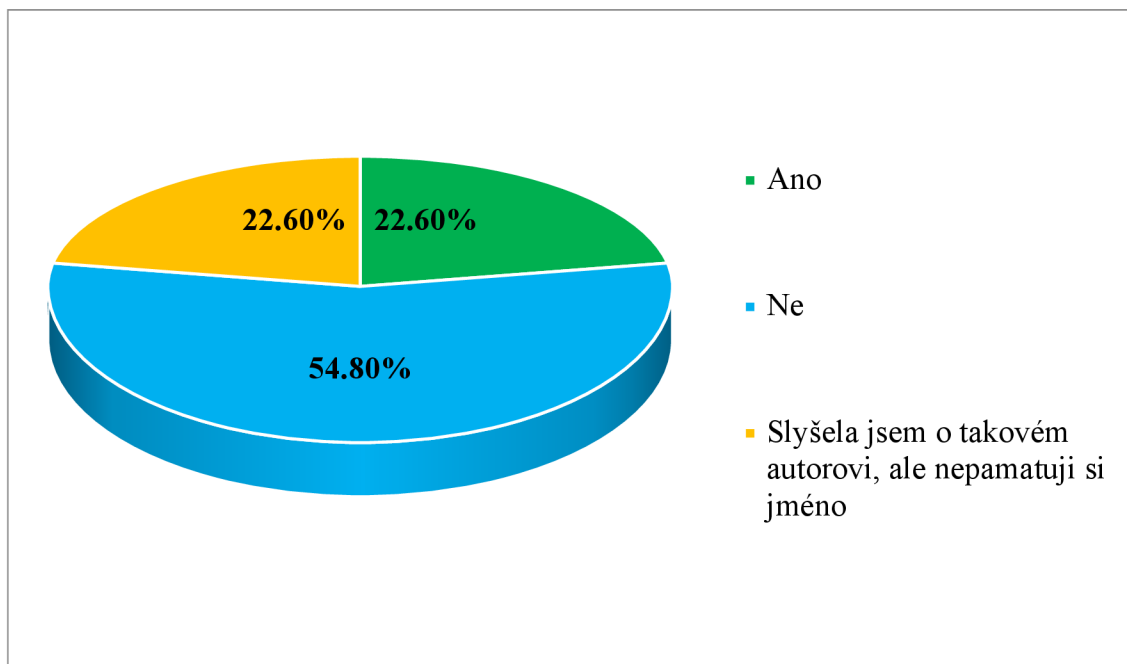
Znáte nějakého autora, který psal o přeloučských pověstech?

V minulé otázce jsme se ptali na konkrétní pověsti města Přelouče. Zde se ptáme, jestli si respondenti vzpomenou na nějakého spisovatele, který by psal o místních pověstech. Výsledky této otázky pro nás nedopadli povzbudivě. Možností NE odpovědělo celkem 54,6 % respondentů, zatímco možností „ANO“ a možností „Slyšel/a jsem o takovém autorovi, ale nepamatuji si jméno.“ odpovědělo celkem 45,2 % lidí. Ti, kteří odpověděli ano, měli v následující části uvést jméno tohoto autora. V odpovědích se objevovala jména jako je Jan Dítě, František Flos, Tomáš Linhart nebo František Karel Rosůlek

Tabulka č. 14: Autoři přeloučských pověstí

Autor pověstí	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	7	22,6
Ne	17	54,8
Slyšel/a jsem o takovém autorovi, ale nepamatuji si jméno	7	22,6

Graf č. 14: Autoři přeloučských pověstí

5.3.7. Otázka č. 7 – Dětský autor.

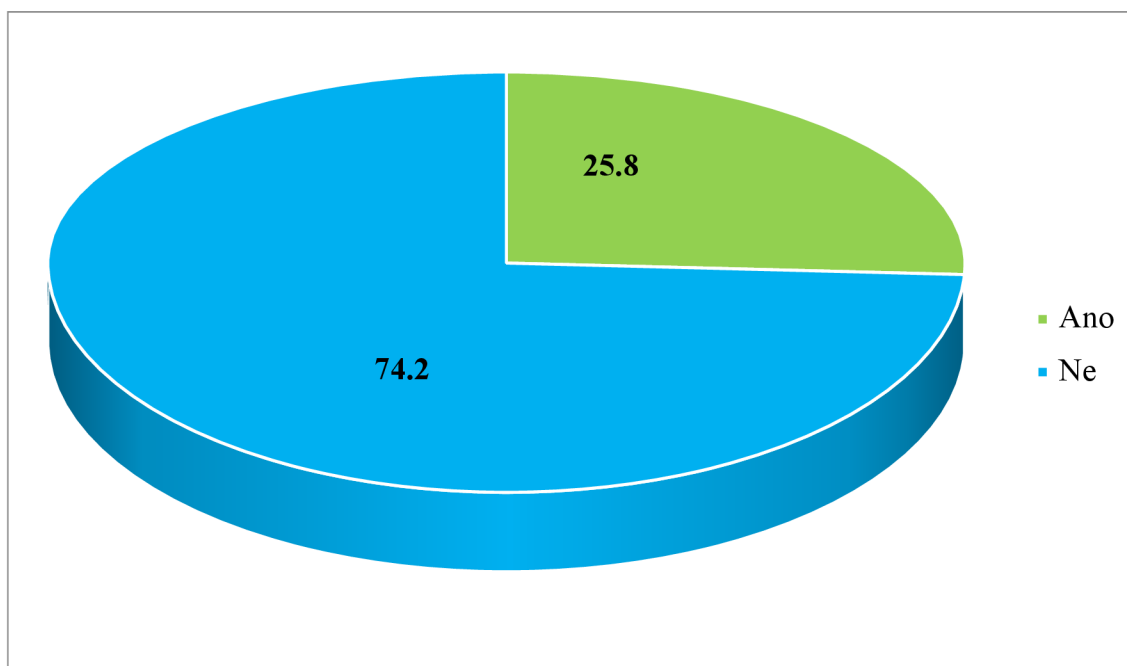
Znáte přeloučského autora, který psal literaturu pro děti?

S ohledem na předchozí otázku, nedopadla tato otázka překvapivě. Negativně odpovědělo 74,2 % respondentů. Zbytek dotazovaných (25,8 %) měli za úkol v otevřené části otázky, uvést autora dětské literatury a knihu, jež napsal. Všichni dotazovaní, kteří odpověděli „ANO“ uvedlo pět lidí Františka Flose a jednu z jeho knih (*Lovci kožešin* nebo *Lovci orchidejí*), další dva respondenti Magdalena Novotnou a její knihu *Skřítek Strípek*.

Tabulka č. 15: Přeloučští autoři literatury pro děti

Autoři pro děti	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	8	25,8
Ne	23	74,2

Graf č. 15: Přeloučští autoři literatury pro děti

5.3.8. Otázka č. 8 – Víte, kdo to byl Ladislav Quise?

Znáte osobu Ladislava Quise?

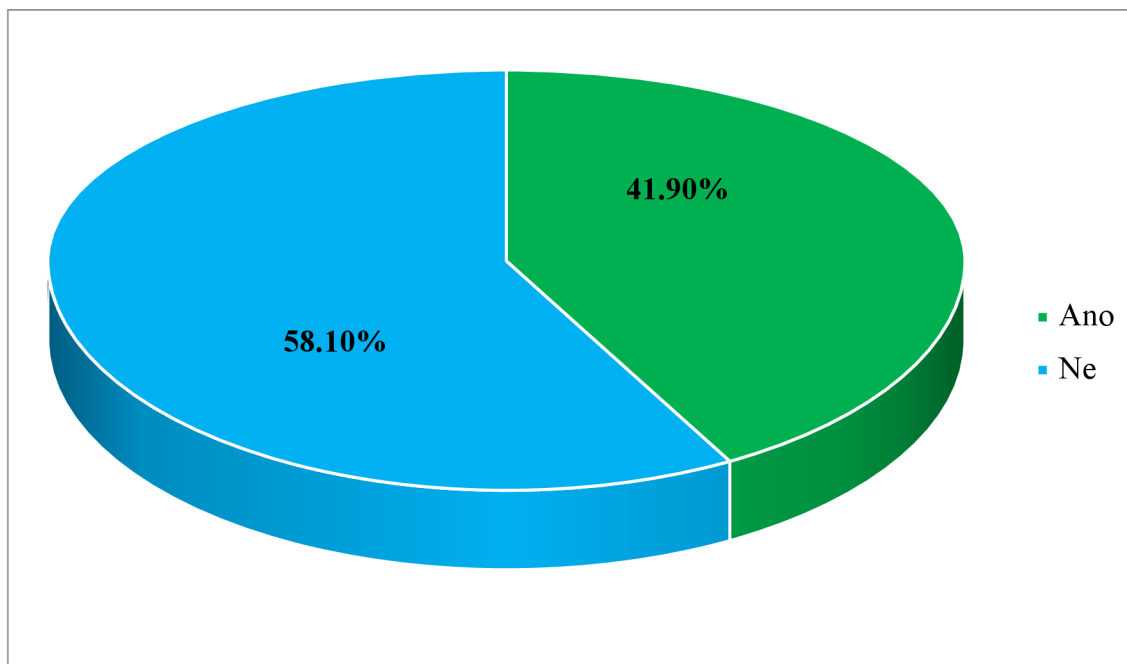
V poslední otázce dotazníku, zaměřené na přeloučskou literaturu, jsme se ptali na konkrétního spisovatele, kterým jsme vybrali Ladislava Quise. Tento spisovatel se proslavil nejen svými knihami, ale i svou prací pro město Přelouč. Vedl bohatý kulturní život, v Přelouči dokonce založil několik institucí.

Otázka se skládá z uzavřené a otevřené otázky, v otevřené části mají respondenti uvést, co Ladislav Quise v Přelouči založil. Že Ladislava Quise nezná, uvedlo 58,1 % respondentů. Respondenti uváděli založení Městské záložny, Muzea, jeho podíl na stavbě evangelického kostela, ale hlavně založení Městské knihovny.

Tabulka č. 16: Osobnost Ladislava Quise

Ladislav Quise	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	13	41,9
Ne	18	58,1

Graf č. 16: Osobnost Ladislava Quise

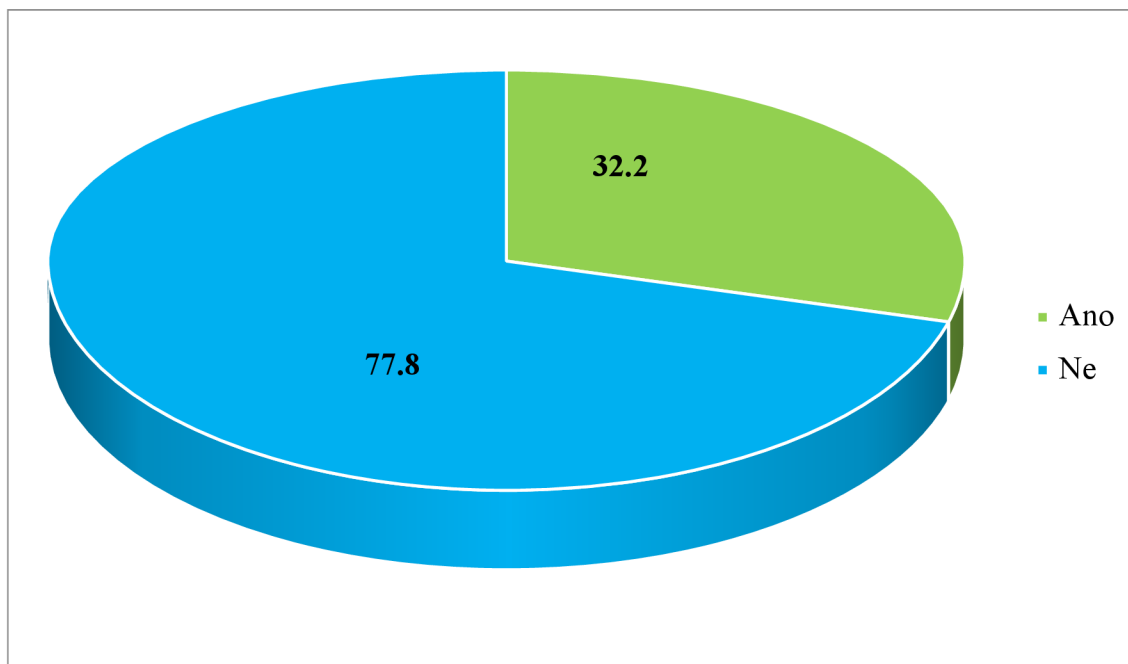
5.3.9. Otázka č. 9 – *Chcete vědět, jak to dopadlo?*

Poslední otázka dotazníku nevycházela z žádné části bakalářské práce. Jednalo se o nabídku zaslání výsledků, ke kterým jsme došli výzkumným šetřením, pokud se mezi respondenty našli zájemci o tyto výsledky, měli zde zadat svou emailovou adresu, kam budou výsledky zaslány. Na tuto otázku odpovědělo 10 lidí, můžeme konstatovat, že zájem o to, co dotazovaní vyplňovali, nebyl nijak zvlášť velký, jedná se zhruba o jednu třetinu všech, kteří dotazník vyplnili.

Tabulka č. 17: Kontakt

Kontakt	Absolutní počet	Relativní počet
Ano	10	32,2
Ne	21	77,8

Graf č. 17: Kontakt

Závěr

V bakalářské práci jsme se pokusili odpovědět na otázku, jak se regionální literatura vyvíjela a co se v současné době pod tímto pojmem skrývá. Problematika regionální literatury byla, je a bude stále se vyvíjející mechanismus, který ukazuje, jakým směrem se ubírá region jako celek. V bakalářské práci jsme si ujasnili, že region ovlivňuje své autory, jež si poznatky získané ve svém rodišti, potažmo tam, kde žijí, nesou v sobě a odkazují na ně svými díly, ačkoliv to na první pohled není zřejmé. Vymezili jsme si počátky regionální literatury, jež začala jako způsob pobavení na periferii, dnes se na ní díváme jako na nositelku znaků daného regionu, která je důležitým zdrojem informací o sledované oblasti. V regionu vznikají stejně kvalitní díla jako v Praze, v současné době záleží spíše na distribuci regionálních knih a známosti autora.

Podařilo se nám pevně si vytknout hranice, kam až sahá regionální literatura a kdo je regionální spisovatel. Dokázali jsme zmapovat vývoj regionální literatury. Našli jsme metody, pomocí nichž můžeme zařadit regionální literaturu do školního vyučování. Výzkumným šetření jsme zmapovali znalost nejen přeloučských učitelům, ale i některých ostatních lidí, přeloučské literatury.

S ohledem na město Přelouč jsme zmapovali její historii až po současnost. Zjistili jsme, že i v tomto regionu máme významné osobnosti české literární kultury, které psali a stále píší v širokém žánrovém rozmezí od literatury pro děti až po odborné práce zabývající se nejen historií, ale i průmyslem města Přelouče. Představili jsme autory přeloučských pověstí, kteří se později proslavili celonárodně, ať již svými historickými pracemi nebo svým zájmem o český a slovenský folklór.

Když si shrneme informace, jež jsme posbírali, zjistíme, že tematika přeloučské literatury není dostatečně zpracovaná, o některých i současných autorech neexistují žádné zmínky, ačkoliv víme, že skutečně existují, vydávají své publikace a mezi lidmi nacházejí odezvu. Takovými spisovateli jsou např. Jindřich Vojtěch Flos, autor příběhů pro mládež, ale také autoři *Přeloučského románu* Zdenička Spruzená a Josef Vadný. Toto je deficit, který je nutné doplnit a do sestavit obraz Přelouče jako kulturního města, kde se literární život nezastavil v minulém století, ale pokračuje i dnes.

Prameny

Archiv hl. m. Prahy, Matrika zemřelých u sv. Štěpána. sign. ŠT Z16, s. 214.

Archiv hl. m. Prahy, Matrika zemřelých v Podolí. sign. POD Z5, str. 201.

Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae.. Tomus I, Inde AB A. DCCCXV. usque AD A. MCXCVII /. edidit Gustavus Friedrich. Pragae : sumptibus Comitiorum regni Bohemiae, 1907. 567 s.

Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae.. Tomus II, inde ab a. MCXCVIII. usque ad a. MCCXXX /. edidit Gustavus Friedrich. Pragae : sumptibus Comitiorum regni Bohemiae, 1912. VI, 576 s.

J. Jan V. Diviš Čištecký. *Zlatá Praha* [online]. 1892, **IX.**(27), 322-323 [cit. 2021-5-20]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/9.1891-1892/27/322.png>

LINHART Jan a LINHART Tomáš, *Pověsti a příběhy z východních Čech*. Praha: Agave, 2003. ISBN 80-86160-81-5.

LINHART Jan a LINHART Tomáš, *Pověsti z Pardubicka a z Hradecka*. Český Těšín: Agave, 2000. ISBN 80-86160-43-2.

ROSŮLEK František K. *Pověsti a báje z Pardubicka*. Omega, 2013. ISBN 978-80-7390-0047-2.

SOBOTKA Primus. *Kratochvilné historie měst a míst zemí Koruny české*. Volvox Globator, 1994. ISBN 80-85769-20-4.

Národní archiv České gubernium - guberniální listiny, Praha (0993-1526) 839, in: monasterium.net, URL [/mom/CZ-NA/CGL/839/charter](http://monasterium.net/mom/CZ-NA/CGL/839/charter), accessed at 2021-04-05Z

Literatura

ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995. ISBN 80-85364-57-3.

BÍNOVÁ, Jiřina. Regionální dokumenty ve veřejných knihovnách. *Čtenář*. 1996, **48**(1), 2-8. ISSN 0011-2321.

DANIHELKOVÁ, Marcela. Vesnička Přelúčie pod správou opatovického klášteera na počátku Českého státu. *Přeloučský rošt*. 2016, (3), s. 34.

DOUDOVÁ, Milena. *Velké ženy české*. Praha: X-Egem, Nova, 1997. ISBN 80-7176-634-8.

HEK, Jiří. *Literatura a region*. Opava: OPTYS, 1995. ISBN 80-85819-34-1.

HEYDUK, Josef. *Svatí církevního roku*. Praha: Vyšehrad, 2012. ISBN 978-80-7429-293-4.

HOLUB, Zbyněk. *Region, regionalistika, regionalismus a regionalisté*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. ISBN 978-80-86708-39-3.

HORÁK, Jiří. Primus Sobotka. In: *Almanach České akademie věd a umění 1926*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1926, 158 - 180. ISSN 0862-3023.

HUBEROVÁ, Marie. *Regionální literatura ve veřejných knihovnách*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1992. ISBN 80-7051-055-2.

HRBÁK, Josef. *Šest studií o nové české literatuře*, Brno: Krajské nakladatelství, 1961.

CHALUPA, Petr. *Rajonizace na základě hodnocení závislosti přírodních a socioekonomických faktorů životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. ISBN 80-210-0397-9.

- CHROMÝ, Pavel. *Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů?* In: JANČÁK V, CHROMÝ P, MARADA A (eds). *Geografie na cestách poznání*, Praha: Univerzita Karlova, PpF, 2003.
- CHROMÝ, Pavel a HEŘMANOVÁ, Eva. *Kulturní regiony a geografie kultury*. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-339-3.
- JOHANIDES, Josef. *Magdalena Dobromila Rettigová*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1995. ISBN 80-901757-2-4.
- JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001. ISBN 80-901757-8-5.
- KÁBRT, Jan a kol. *Latinsko-český slovník*. Praha: Leda, 2016. ISBN 978-80-7335-376-6.
- KAŠPAR, Roman. *Pohlednice: historie listků, které zmenšily svět*. Liberec: RK, 2005. ISBN 80-903033-5-8
- KOVAŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*. Praha: Albatros, 1984. ISBN 13-739-84
- KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2011. ISBN 978-80-200-1415-3.
- LEDR, Josef. *Dějiny města Přelouče nad Labem*. V Přelouči: Nákladem města Přelouče, 1926.
- MALÝ, Jakub. *Vlastenecký slovník historický*. Praha: Rohlíček a Sievers, 1877.
- MIKULEC, Jiří. Úvod. DAČICKÝ Z HESLOVA, Mikuláš. *Paměti*. Praha: Akropolis, 1996, 9–10. ISBN 80-85770-35-0.
- MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

MYSLIVEČEK, Václav. *Městská knihovna Dra Ladislava Quise v Přelouči*. Přelouč: Otakar Ludvík, 1939.

NOHEJLOVÁ, Emanuela. *Příběhy kláštera opatovického*. Praha: Nákladem Filosofické fakulty University Karlovy, 1925.

PEŠTA, Matěj. JUDr. Ladislav Quis a jeho působení v Přelouči (1884-1908). Matěj Pešta. In: *Východočeský sborník historický*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, 2014, 25, s. 87–103.

PEŠTA, Matěj. *Historie, památky, osobnosti*. Přelouč: Kulturní a informační centrum města Přelouče, 2019.

PEŠTA, Matěj2. *Slavní přeloučští rodáci a obyvatelé (od středověku do konce 19. století)*. 1. vyd. Přelouč: Kulturní a informační centrum města Přelouče, 2019. ISBN 978-80-270-5901-0.

PEŠTA, Matěj3. *Stručná historie labských mostů v Přelouči*. *Klub přátel Pardubicka*, 2019, č. 3–4, s. 103–108. ISSN 1210–6275.

SCHAUBER, Vera. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-304-4.

Slovník literární teorie. Zpracoval kolektiv Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV v Praze a v Brně. Redigoval Štěpán VLAŠÍN. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel 1984. ISBN 22-141-84.

SMEJKAL, Josef. *Přeloučsko*. Pardubice: Česká socialistická akademie, 1970.

TETŘEV, Jan a VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče III*. Přelouč: Městský úřad, 2004. ISBN 80-239-3499-6.

TETŘEV, Jan a VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče IV*. Přelouč: Městský úřad, 2007. ISBN 978-80-254-0032-6.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Koncept čtenáře a čtení – nejkratší možné dějiny*. In MANGUEL, Alberto. *Dějiny čtení*. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-231-2.

URBANOVÁ, Svatava. *Region bez hranic*. V Olomouci: Votobia, 2001. ISBN 80-7196-469-8.

VAVROUŠEK, Bohumil. *Literární atlas československý*. Praha: J. Otto, 1938.

VODIČKOVÁ, Hana, CEJPEK, Jiří. *Terminologický slovník knihovnický a bibliografický*. Praha: SPN, 1965.

VOREL, Petr. *Dějiny města Přelouče I*. Přelouč: Městský úřad, 1999. ISBN 80-238-4119-X.

VOREL, Petr. Vymřelý východočeský rod Andělů z Ronovce v 15.–17. století. In: *Východočeský sborník historický*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích, 2014, s. 35–134. ISSN 1213–1733.

WAGNER, Jan. *Primus Sobotka (1841 – 1925) – literární pozůstalost*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1966.

ZACHOVÁ, Alena. *Výzva interpretace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-789-8

ZLATOHLÁVKOVÁ, Martina. *Slovník spisovatelů Pardubicka*. Pardubice: Krajská knihovna, 2004. ISBN 80-903037-8-1

ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha: Agentura Pankrác, 2006. ISBN 80-86781-08-9.

Internetové zdroje

CoJeCo: Vaše encyklopedie od roku 1999 [online]. OPTIMUS, 2006 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.cojeco.cz/humoreska>.

CoJeCo: Vaše encyklopedie od roku 1999 [online]. OPTIMUS, 2006 [cit. 2021-05-04]. Dostupné z: <https://www.cojeco.cz/svatojakubsky-mandat>.

Evangelický kostel v Přelouči v kontextu soudobé architektury českých sborů helvetského vyznání. *Národní památkový ústav* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/vysledky-vyhledavani?query=p%C5%99elou%C4%8D&ion=>.

ČEKAL, Jiří. Výuka tématu Místní region na 2. stupni ZŠ. *Metodický portál RVP.cz* [online]. 2011 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13039/vyuka-tematu-mistni-region-na-2.-stupni-zs-.html/>.

Databáze knih: Ladislav Quis [online]. Praha, c2008 - 2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/ladislav-quis-1006?orderBy=ro>.

Databáze knih2: František Flos [online]. Praha, c2008 - 2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/vydane-knihy/frantisek-flos-830?orderBy=ro&filtr=&id=1>.

Databáze národní knihovny. Dostupné z https://aleph.nkp.cz/F/U5Y71DHP9X6XTIH588DPI2RREL5C3EVJ9MBAHA3TPFGF537VY-42525?func=file&file_name=find-b.

FIALOVÁ, Ludmila. Sociologická encyklopedie. *Sociologický ústav AV ČR* [online]. Praha: Zdeněk R. Nešpor (ed), 2018 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Regionalizace>.

FRÝZOVÁ, Iva. Regionální princip ve výuce v praxi 1. stupně základní školy. *Komenský: Odborný časopis pro učitele základní školy* [online]. 2019 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/regionalni-princip-ve-vyuce-v-praxi-1-stupne-zakladni-skoly>.

HAVLÍČKOVÁ, Daniela. *Metodika – Kompetence, Kvalita, Kvalifikace, (sebe)Koncepce: pro neformální vzdělávání*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2015 [online]. [cit. 2021-05-20]. ISBN 978-80-87449-50-9. Dostupné z: <https://www.nidv.cz/images/npublications/publications/files/10%20ZNV%20Metodika%20-%20kompetence,%20kvalita,%20kvalifikace.pdf>

HOLLMANN, František. JUDr. Ladislav Quis - významná osobnost města Přelouče. *Zprávy Klubu přátel Pardubicka* [online]. 1996, **31**(3-4), 66-71 [cit. 2021-04-21]. ISSN 1210-6275. Dostupné z: <http://www.kppardubicka.cz/cs/menu/zprava/134-judr-ladislav-quis-vyznamna-osobnost-mesta-prelouce/>.

Jan Alois Sudiprav Rettig. *Osobnosti regionu* [online]. Česká Třebová, c2012-2020 [cit. 2021-05-03]. Dostupné z: <https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/1077-jan-alois-sudiprav-rettig-1774-1844>.

Ladislav Quis. *Badatelna.eu* [online]. c2013-2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <http://www.badatelna.eu/fond/2699/uvod/>.

POTĚŠIL, František Karel. František Karel Rosůlek. *Lumír Sokol* [online]. Pardubice, c2009 [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: <http://www.lsokol.cz/cs/genealogie/zivotopisy-kronikaru/frantisek-karel-rosulek/>

Přelouč1. *Místopisný průvodce po České republice* [online]. Valašské Meziříčí [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/10522/prelouc/>.

Přelouč2 oficiální stránka města [online]. Přelouč, c2021 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.mestoprelouc.cz/zivot-ve-meste/zpravodajstvi-zmesta/preloucky-rost/>.

Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Praha [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>.

Rosůlek, František Karel. *Bibliografie dějin Českých zemí* [online]. Akademie věd ČR [cit. 2021-05-16]. Dostupné z: <https://biblio.hiu.cas.cz/records/385b4431-4939-4cfe-b261-15ecd3e268d3>.

Významné osobnosti Velimské. *Obec Velim* [online]. Velim: Galileo Corporation, c2021 [cit. 2021-05-19]. Dostupné z: <https://www.velim.cz/obec/informace-o-obci/historie/vyznacne-osobnosti-velimske/>.

www.tuma-prelouc.wz.cz. [cit. 2021-05-04].

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů

Tabulka č. 2: Věková struktura respondentů

Tabulka č. 3: Místo bydliště

Tabulka č. 4: Místo zaměstnání / místo školní docházky

Tabulka č. 5: Regionální autor

Tabulka č. 6: Region

Tabulka č. 7: Méněcennost regionální literatury

Tabulka č. 8: Zájem o regionální literaturu

Tabulka č. 9: Přeloučský autor

Tabulka č. 10: Setkání s autorem

Tabulka č. 11: Region do školní výuky

Tabulka č. 12: Přeloučské periodikum

Tabulka č. 13: Pověst

Tabulka č. 14: Autoři přeloučských pověstí

Tabulka č. 15: Přeloučští autoři literatury pro děti

Tabulka č. 16: Osobnost Ladislava Quise

Tabulka č. 17: Kontakt

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Graf č. 2: Věková struktura respondentů

Graf č. 3: Místo bydliště

Graf č. 4: Místo zaměstnání / místo školní docházky

Graf č. 5: Regionální autor

Graf č. 6: Region

Graf č. 7: Méněcennost regionální literatury

Graf č. 8: Zájem o regionální literaturu

Graf č. 9: Přeloučský autor

Graf č. 10: Setkání s autorem

Graf č. 11: Region do školní výuky

Graf č. 12: Přeloučské periodikum

Graf č. 13: Pověst

Graf č. 14: Autoři přeloučských pověstí

Graf č. 15: Přeloučští autoři pro děti

Graf č. 16: Osobnost Ladislava Quise

Graf č. 17: Kontakt

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník

Regionální literatura

Dobrý den,

Tento dotazník se zabývá regionální literaturou obecně i regionální literaturou města Přelouče. Výzkumné šetření probíhá v rámci mého bakalářského studia za účelem vypracování bakalářské práce. Cílem dotazníku je zjistit nejen znalosti týkajících se regionální literatury mezi občany Pardubického kraje, ale také jejich zájem o regionální literaturu.

Pokud budete mít zájem o zaslání výsledků výzkumného šetření, uveďte prosím v poslední tabulce svůj kontakt (email) a já Vám výsledky co nejdříve zašlu.

Předem děkuji Všem zúčastněným,
Markéta Čermáková

*Povinné pole

1. Pohlaví *

Označte jen jednu elipsu.

Žena

Muž

2. Věk *

Označte jen jednu elipsu.

15-18

19-25

26-35

36-45

46-60

61 a více

3. Místo bydliště *

Označte jen jednu elipsu.

- Přelouč
- Jinde v Pardubickém kraji
- Mimo Pardubický kraj

4. Místo zaměstnání/ místo školní docházky *

Označte jen jednu elipsu.

- Přelouč
- Jinde v Pardubickém kraji
- Mimo pardubický kraj
- Jsem v důchodu
- V současné době bez zaměstnání

Regionální literatura

5. Koho byste označil/a za regionálního autora? *

Označte jen jednu elipsu.

- Autor, který se v regionu narodil
- Autor, který v regionu žil a tvořil
- Autor, který psal o regionu

6. Co si představíte pod pojmem region? *

Označte jen jednu elipsu.

- Oblast, která má společné rysy (např. jazyk, způsob oblékání atd.)
- Oficiální názvy krajů - Pardubický kraj, kraj Vysočina, Středočeský kraj atd.
- Pardubice a okolí, Přelouč a okolí atd.

7. Znamená označení „regionální literatura“ méněcennost těchto děl? (Z pohledu Prahy) *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

8. Pokud jste u předchozí odpovědi zaškrtnli ano, napište proč. Pokud jste u předchozí odpovědi zaškrtnli ne, napište proč. *

_____

9. Zabýváte se nebo čtete regionální literaturou? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

10. Pokud jste v předchozí odpovědi zaškrtnli odpověď ano, napište proč je podle Vás důležité se regionální literaturou zabývat. Pokud jste zaškrtnli ne, napište do kolonky: NE. *

_____
_____
_____
_____

Přeloučská literatura

11. Znáte nějakého spisovatele, který by se dal označit za „přeloučského“? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

12. Pokud jste u předchozí otázky odpověděli ano, uveďte autorovo jméno. V případě, že jste odpověděli ne, napište do kolonky: NE. *

_____

13. Kde jste se s Vámi uvedeným autorem setkali? *

Označte jen jednu elipsu.

Vlastní zájem - hledal/a jsem přeloučské autory.

Na přeloučského autora jsem narazil/a náhodou.

Ve škole.

S žádným "přeloučským" spisovatelem jsem se nikdy nesetkal/a.

14. Je užitečné, zahrnout vyprávění o regionálním autorovi do vyučování? *

Označte jen jednu elipsu.

Rozhodně ano.

Rozhodně ne.

15. Krátce zdůvodněte svou odpověď na předchozí otázku. (Proč ano, proč ne) *

_____
_____
_____
_____
_____

16. Znáte název časopisu, který je vydávaný v Přeloučí? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Vím, že "přeloučský" časopis existuje, ale neznám jeho název.

Ne

17. Znáte nějakou pověst, která se odehrála v Přeloučí? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

18. Pokud jste odpověděli ano, napište o čem pověst vypráví. Pokud jste odpověděli/a ne, napište do kolonky: NE. *

---

19. Znáte nějakého autora, který psal o přeloučských pověstech? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Slyšel/a jsem o takovém autorovi, ale nepamatuji se jméno.

Ne

20. Pokud jste v předchozí otázce odpověděli ano, napište jméno tohoto spisovatele. Pokud jste odpověděli/a ne, napište do kolonky: NE. *

---

21. Znáte přeloučského autora, který psal literaturu pro děti? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

22. Pokud znáte přeloučského dětského autora, uveďte jeho jméno a jednu jeho knihu. V opačném případě do kolonky napište: NE. *

_____

23. Znáte osobu Ladislava Quise? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

24. Pokud znáte osobu Ladislava Quise, uveďte, co v Přelouči založil. V opačném případě do kolonky napište: NE. *

_____

25. Kontakt?

_____

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře